

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Environmentální faktory ve vnitrostátních konfliktech v Nigérii a Jižním Súdánu

Bakalářská práce

Autor:

Anna Fliegerová

Studijní program:

B6701 - Politologie

Studijní obor:

F19BP0211

Forma studia:

prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

V Hradci Králové, 2022

Zadání bakalářské práce

Autor: Anna Fliegerová

Studium: F19BP0326

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: **Environmentální faktory ve vnitrostátních konfliktech v Nigérii a Jižním Súdánu**

Název bakalářské práce AJ: Environmental Factors in Intrastate Conflicts in Nigeria and South Sudan

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato bakalářská práce se zabývá kauzálním vztahem mezi klimatem a vnitrostátními konflikty v Africe. Konkrétně se zaměřuje na Nigérii a Jižní Súdán. Výstupem této bakalářské práce bude závěr odvozený od kombinace instrumentální případové studie a komparativní studie již zmíněných regionů. Předmětem zkoumání budou vnitrostátní konflikty, které výrazně destabilizovali oba regiony v posledních letech. Cílem celé práce je definovat příčiny konfliktů a jejich vzájemná komparace.

Fankhauser, S. Tol, R. S.J. *On climate change and economic growth*. Resource and Energy Economics 27, 2005, s. 1-17.

Bloom, D. E. Sachs, J. D. Collier, P. Udry. *C. Geography, Demography, and Economic Growth in Africa*. Economic Activity 2, 1998, s. 207 - 295.

Sekera, J. 1966 *.The economy*. Prague: Orbis

Binns, T. Kenneth L. Nel, E. 2018. *The Routledge Handbook of African development*. London; New York: Routledge, Taylor & Francis Group

Douglas, G. Parente, S. Rogerson, R. *The Role of Agriculture in Development*. American Economic Review 92, 2002, s. 160-164.

Zadávací pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Oponent: Mgr. Stanislav Myšíčka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 4.10.2021

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 8. 7. 2022

Podpis:

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu práce Mgr. Janu Prouzovi, Ph.D. za bezmezné množství rad, konstruktivní kritiku, snášení mých chabých češtinářských schopností, atypické a přátelské konzultace a neutuchající trpělivost. Rovněž bych ráda poděkovala Mgr. Jakobovi Zbýtovskému za možnost průběžných konzultací, a také za poskytnutí literárních zdrojů potřebných pro dokončení celé práce.

Dále srdečně děkuji za důvěru, mentální podporu, podnětné diskuze, korektury jazyka a odreagování svým přátelům a kolegům, blízkým, rodině a v neposlední řadě Kantovi.

Anotace

Fliegerová, Anna. *Environmentální faktory ve vnitrostátních konfliktech v Nigérii a Jižním Súdánu*. 2022. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie. Bakalářská práce.

Zdroje a příčiny vnitrostátních ozbrojených konfliktů na africkém kontinentu jsou často skloňovaným tématem, a to zejména v otázkách vývoje afrických zemích. V této bakalářské práci se pracuje s teorií Thomase F. Homera-Dixona, který definuje 9 environmentálních faktorů, které tento typ konfliktů mohou způsobit. Zkoumané země, tedy Nigérie a Jižní Súdán, jsou zeměmi rozvojovými se silnou nestabilitou mezi jednotlivými skupinami obyvatel. Právě tyto dvě země jsou ukázkou jak nezávislého státu existujícího již několik dekad, Nigérie, která získala svoji nezávislost již v roce 1960, tak státu nezávislého o něco více než 10 let, v případě Jižního Súdánu, který získal nezávislost, až v roce 2011. Tato odlišnost a zároveň podobnosti obou států, jako jsou historická příslušnost ke koloniálním mocnostem, v zemích praktikovaná náboženská víra a geografické rozložení země, z Nigérie a Jižního Súdánu činí ideální spektrum pro výzkum vlivu environmentálních faktorů na konflikty, jelikož ukazují sílu vlivu právě těchto faktorů bez ohledu na běžně zkoumané proměně v problematice vnitrostátních konfliktů. Obě země jsou podrobeny instrumentální případové studii, která definuje vliv jednotlivých environmentálních faktorů a zároveň příčiny vnitrostátních konfliktů. Zatímco komparativní analýza zemí ukazuje potenciál pro vznik konfliktů samotných. Využita jsou zde data ze Světové banky, ale i další zdroje dat a konkrétní případy vlivu environmentálních faktorů jsou předkládány na základě novinových článků (BBC, Reuters).

Klíčová slova: Nigérie, Jižní Súdán, environmentální faktory, konflikty

Annotation

Flieger, Anna. *Environmental factors in the national conflicts in Nigeria and South Sudan*. 2022. University of Hradec Králové, Philosophical faculty, Department of Political Science. Bachelor thesis.

The sources and causes of national armed conflicts on the African continent are often a major issue, especially in matters of the development of African countries. This bachelor's thesis deals with the theory of Thomas F. Homer-Dixon, who defines 9 environmental factors that can cause this type of conflicts. The studied countries, namely Nigeria and South Sudan, are developing countries with strong instability among different population groups. These two countries are an example of both an independent state that has existed for several decades, Nigeria, which gained its independence in 1960, and a state independent for a little over 10 years, in the case of South Sudan, which did not gain independence until 2011. This difference and similarities between the two states, such as the historical affiliation of the colonial powers, religious faith practiced in countries and geographical distribution, makes Nigeria and South Sudan an ideal spectrum for research of the impact of environmental factors on national conflicts, as they show the strength of these factors regardless of commonly examined changes in national conflicts. Both countries are subjected to an instrumental case study, which defines the influence of individual environmental factors and at the same time the causes of conflicts. While a comparative analysis of countries shows the potential for conflict itself. The analysis employs data from the World Bank, but also other data sources are used and specific cases of the influence of environmental factors are presented on the basis of newspaper articles (BBC, Reuters).

Keywords: Nigeria, South Sudan, environmental factors, conflicts

Obsah

Úvod.....	1
1. Kontextuální část.....	5
1.1 Jižní Súdán	5
1.1.1 Zisk nezávislosti	5
1.1.2 Občanská válka.....	7
1.1.3 Geografie	7
1.1.4 Populace	8
1.2 Nigérie.....	9
1.2.1 Zisk nezávislosti	9
1.2.2 Boko Haram	10
1.2.3 Geografie	13
1.2.4 Obyvatelstvo.....	14
2. Teoretická část.....	16
2.1 Hlavní proměnné a vztahy mezi nimi	16
2.2 Trendy a předpovědi	18
2.3 Kritika	19
2.3.1 Přizpůsobivost lidstva na nedostatky	19
2.3.2 Koncept nedostatku ředění	20
2.3.3 Zaměňování nedostatku zdrojů za změnu životního prostředí.....	20
2.3.4 Složitost a proměnlivost teoretického schématu	21
2.3.5 Nedostatečnost samotné teoretické úvahy o dalších aspektech teorie konfliktů.....	21
2.4 Proměnné faktory	22
2.4.1 Populační růst.....	22
2.4.2 Spotřeba energie a zdrojů	25

2.4.3	Změna klimatu.....	26
2.4.4	Poškozování ozonové vrstvy	29
2.4.5	Odlesňování.....	32
2.4.6	Eroze půdy.....	34
2.4.7	Zásoby vody	36
2.4.8	Zásoby ryb.....	39
2.4.9	Biodiverzita	41
2.4.10	Shrnutí	42
2.5	Zdroje konfliktů	43
2.5.1	Lidská aktivita	43
2.5.2	Množství zdrojů.....	43
2.5.3	Přerozdělování zdrojů.....	44
2.5.4	Shrnutí	44
3.	Metodologická část.....	45
3.1	Instrumentální případová studie.....	45
3.2	Komparativní analýza	46
4.	Analytická část.....	47
4.1	Instrumentální případová studie.....	47
4.1.1	Jižní Súdán	47
4.1.1.1	Růst populace.....	47
4.1.1.2	Spotřeba energie a zdrojů	48
4.1.1.3	Proměna klimatu, nedostatek vody, nedostatek zemědělské půdy	49
4.1.1.4	Skleníkový efekt, proměna klimatu, zásoby vody a poškozování ozónové vrstvy ..	50
4.1.2	Nigérie.....	52
4.1.2.1	Růst populace.....	52

4.1.2.2	Spotřeba energie a zdrojů, znečišťování vody, klimatické změny	53
4.1.2.3	Ozonová vrstva, zásoby vody, znehodnocování půdy	54
4.2	Komparativní analýza	55
4.2.1	Jižní Súdán	55
4.2.2	Nigérie	57
	Závěr.....	58
	Literatura a prameny.....	60

Seznam Tabulek

Tabulka 1: roční nárůst světové populace mezi roky 1990-2020.	23
Tabulka 2: roční spotřeba energie jedince mezi roky 2000-2014.	25
Tabulka 3: zvyšování teploty povrchu Země mezi roky 1990-2020.	28
Tabulka 4: vypouštění emisních plynů do ovzduší mezi roky 1990-2018.	30
Tabulka 5: odlesňování na povrchu Země mezi roky 1990-2016.	33
Tabulka 6: dostupnost zemědělské půdy mezi roky 1990-2018.	35
Tabulka 8: výlov ryb mezi roky 1990-2015.	40
Tabulka 9: roční nárůst populace Jižního Súdánu mezi roky 2011-2020.	47
Tabulka 10: výsledky instrumentální případové studie a komparativní analýzy.	57

Úvod

Tématem této bakalářské práce jsou příčiny vnitrostátních konfliktů zemí subsaharské Afriky. V minulosti byla nestabilita tohoto regionu připisována především kolonizaci a následné dekolonizaci. V současnosti lze ovšem nestabilitu zemí situovaných nejen v pásu Sahelu připisovat širokému spektru faktorů. Tyto faktory a násilné konflikty jimi zapříčiněné, mají ničivé dopady na kulturu, prostředí, obyvatelstvo, vývoj těchto zemí a jejich celkové fungování.

Jedním z nejpodstatnějších dopadů dekolonizace je nestabilita postkoloniálních politických systémů. Mezi další důsledky dekolonizace patří i rozsáhlé ekonomické problémy, vzájemné zpomalování růstu mezi africkými zeměmi a rozvoje jednotlivých regionů, s čímž souvisí i vznikající rozdíly mezi severem a jihem Afriky. Rychlá urbanizace zemí s sebou přinesla právě ekonomické propady a silně napomohla i k rozpínání propasti mezi sociálními vrstvami (Beihami, Meifa 2014).

Tato práce se v rámci příčin vnitrostátních konfliktů zaměří především na v současnosti hojně diskutované environmentální faktory, a to konkrétně na ty, u kterých se předpokládá významný vliv na oblast subsaharské Afriky. Environmentálním faktorům lze připisovat velkou roli co se chodu afrických zemích a samozřejmě i africké společnosti týče. Především nemůžeme opomenout zemědělství, na které mají proměnlivé environmentální faktory pravděpodobně největší vliv. Zemědělství, přesněji schopnost pěstování životně důležitých potravin, je nepopíratelně základem pro stabilitu rozvojových regionů, jako jsou právě země subsaharské Afriky. Je klíčové především pro venkovské oblasti, kde stále žije více jak polovina obyvatel.

Konec druhé světové války přinesl Africe bleskovou transformaci. Bývalé kolonie se připravovaly na zisk nezávislosti a bylo potřeba se zaměřit na jejich hospodářský rozvoj. Otázka hospodářského rozvoje se tak pro subsaharskou Afriku stává důležitou již před rokem 1960, ale v letech následujících už z pohledu nově existujících nezávislých států, a nikoliv už kolonií. Francouzské kolonie získaly nezávislost en masse (kromě Guineje) v roce 1960, ale u zbývajících kolonií to byl dlouhodobější proces, který vyvíjel velký tlak na tehdejší společnost (Sylwester 2005; 87–88).

Od dob dekolonizace se oblast subsaharské Afriky potýká nejen s vlastní integritou a s nesourodostí tamního obyvatelstva, kterému byly vtisknuty nové hranice a společenské a kulturní zvyky kolonizátorů. Především bojuje s měnícím se podnebím, které přímo ovlivňuje životní podmínky obyvatel. Podnebí v subsaharské Africe se tak stalo jednou

z největších překážek pro rozvoj a udržitelnost tohoto regionu. V důsledku narůstající pandemie nemoci covid-19 došlo k upozadění dlouhodobých palčivých problémů některých afrických států. Region tak zápolí s nedostatky i s pandemií do velké míry sám. Propad způsobený absencí vlivu zemí, které se do té doby aktivně podílely na rozvoji afrického kontinentu, už začíná být patrný. A nelze opomenout ani fakt, že Afrika stále zůstává nejkonfliktnějším regionem na globální úrovni v době, kdy konfliktů celosvětově značně ubývá (UCDP 2022). Nejvýznamnější problémy ovšem stále zůstávají v zemědělství a v hospodaření zemí, které nejsou schopné zajistit podmínky pro pěstování potravin a především zajistit, aby bylo potravin dostatek. Tento fakt lze považovat za nejpodstatnější v rámci vnitrostátní stability rozvojových oblastí v Africe.

Motivací pro tuto bakalářskou práci je snaha poukázat na důležitost environmentálních faktorů přispívajících k vypuknutí vnitrostátních konfliktů, neboť právě ty dramaticky nabývají na významu. Tyto příčiny mohou definovat budoucí vývoj subsaharských států. Stejně tak může identifikace příčin konfliktů napomoci řešení při stabilizaci regionů. Samozřejmě se nelze domnívat, že tato práce bude klíčem k rozřešení celé problematiky, může však upozornit na důležitost debaty stran tohoto tématu. Tyto příčiny jsou tak důležitou složkou dalšího vývoje struktury tamních zemí a jejich rozvojových politik. I z toho důvodu jsou političtí činitelé zemí z největší části zodpovědní za směr, kterým se africký kontinent vydá. Afrika bude v blízké budoucnosti jednou z nejdůležitějších oblastí nejen pro Evropu, ale i pro USA a Čínu. Tito hegemoni se již v současné době snaží přesunout svůj vliv do tohoto prostoru a stabilita oblastí subsaharské Afriky je tak pro ně důležitá.

Protože jsou africké země ovlivněny velkým množstvím faktorů, nelze ke všem zemím přistupovat pouze na základě skutečnosti, že jsou součástí Afrického kontinentu. Autorka tedy provedla výběr na základě historické příslušnosti ke koloniálním mocnostem, víře v zemích praktikované a celkových podobnosti geografického rozložení zemí, od kterých se odvíjí i pro země zásadní ovlivňující environmentální faktory. Pro tento výzkum tak byly vybrány dvě země, Nigérie a Jižní Súdán, které tyto podobnosti sdílí.

Budeme-li vycházet z Millových pěti metod induktivního uvažování, lze Jižní Súdán a Nigérii propojit hned na několika úrovních. Rámec pro výběr zkoumaných zemí byl konkretizován na základě Millovy metody přímé schody (Direct method of agreement). Ta určuje, že každé kritérium, kterému odpovídá vybraná hodnota, znamená přímou korelaci s případem. Těmito kritérii jsou nerostné bohatství, geografická poloha, koloniální vliv a náboženská dualita zkoumaných zemí. Přesto, že se země v těchto kritériích sobě navzájem podobají, je v tomto případě možné pozorovat i rozdíly. Nejvýraznějším rozdílem důležitým

pro výběr je například geografická poloha zemí, přičemž Nigérie disponuje přístupem k moři, zatímco Jižní Súdán ne. Tato práce se zaměřuje na vnitrostátní ozbrojené konflikty v Nigérii a Jižním Súdánu, které následně porovnává na základě vybraných environmentálních faktorů. Výzkum je založen na teorii vzniku konfliktů Thomase F. Homera-Dixona, který definuje devět environmentálních faktorů zásadních pro možný vznik ozbrojených konfliktů. Těmi jsou: růst populace, spotřeba energie a zdrojů, proměna klimatu, poškozování ozónové vrstvy, odlesňování, znehodnocení zemědělské půdy, pokles zásob vody, vyčerpání zásob ryb a ztráta biodiverzity. Také definuje kauzální vztah mezi klimatickými změnami a konflikty, které mají přímý vliv na stabilitu regionů. V této práci z jeho teorie vychází především analýza výše zmíněných zemí a tamních konfliktů, která je hlavním výstupem této bakalářské práce. Tato práce je kombinací výzkumných technik instrumentální případové studie a komparativní studie. Cílem celé práce je konkretizace oblastí, do kterých tyto faktory zasahují, a to především z pohledu vnitřní stability států.

Práce si stanovuje dva okruhy výzkumných otázek, které se zakládají na použité Millově metodě výběru případů. Za prvé jsou to otázky pro instrumentální případovou studii: *Které environmentální faktory ovlivňují ozbrojené vnitrostátní konflikty ve zkoumaných zemích? A jakým způsobem tyto environmentální faktory ovlivní budoucí vývoj konfliktů ve zkoumaných zemích?* Za druhé jsou to otázky pro komparativní část analýzy: *Která ze zkoumaných zemí má větší potenciál konfliktu na základě zkoumaných environmentálních faktorů? A liší se vliv jednotlivých environmentálních faktorů na ozbrojené vnitrostátní konflikty ve zkoumaných zemích?*

V první části této bakalářské práce se autorka zaměřuje na popis zkoumaných zemí, historický kontext a na souvislosti spojené s vnitrostátními konflikty. Tato práce se však primárně věnuje ozbrojeným vnitrostátním konfliktům, které v zemích stále probíhají. Hlavním důvodem je velmi krátká historie Jižního Súdánu, který je nejmladším státem světa. Počátečním bodem bude tedy rok 2011, kdy Jižní Súdán vzniká. Na základě tohoto rozmezí je založena analýza konfliktů.

Teoretická část této práce vychází z teorie Thomase F. Homera-Dixona o vlivu klimatu na násilné konflikty v africkém regionu. Tato teorie slouží jako rámec, ze kterého autorka při rozboru obou zkoumaných případů vychází. Vzhledem k tomu, že tato práce pro analýzu vybraných konfliktů využívá právě teorii Homera-Dixona, je podstatné, aby byla jednoznačně definována kritéria, na základě kterých jsou jak zkoumané faktory a konflikty analyzovány a hodnoceny. Součástí první části této práce je i kontextuální část, která přiblíží strukturu zemí a jejich historii a současný stav z environmentálního hlediska.

V druhé části této bakalářské práce se autorka zaměřuje na zkoumané oblasti. Nejprve na Nigérii a její současnou situaci týkající se klimatu a potencionálních konfliktů na vnitrostátní úrovni. Práce se zaměřuje především na klimatické změny a enviromentální faktory s tím spojené. V rámci této analýzy je využita Dixonova teorie. Následně bude stejně nahlíženo i na situaci v Jižním Súdánu. Hlavním výstupem této druhé části práce jsou souhrn determinantů vyvolávajících současné konflikty v zemích a faktory, které tyto probíhající konflikty nejčastěji ovlivňují. Stejně tak se tato práce zaměřuje na historické pozadí obou jednotlivých zemí. Historický vývoj situace v zemi je důležitým počátečním bodem pro celou analýzu.

Druhá část bude zakončena právě analýzou konfliktů a faktorů, které tento konflikt způsobily a stále ho ovlivňují průběh tohoto konfliktu. Tato analýza bude provedena za pomoci kombinace instrumentální případové studie a komparativní studie.

Závěrečnou částí této bakalářské práce je souhrn faktorů, které primárně vyvolávají současné konflikty. Stejně tak i zhodnocení zkoumaných konfliktů. Sekundárním výstupem této bakalářské práce je interpretace výsledků analýzy v předchozí části, které současně probíhající konflikty ovlivňují. Oba výstupy jsou samozřejmě odvozeny od teorie Thomase F. Homera-Dixona.

1. Kontextuální část

Kontextuální část zasazuje obě země do kontextu problematiky zkoumané v této bakalářské práci. Jižní Súdán a Nigérie jsou zeměmi, které sdílejí mnoho podobností a stejně tak se v některých skutečnostech liší. Právě tyto podobnosti a rozdíly jsou důležité pro porozumění přítomnosti a vlivu jednotlivých environmentálních faktorů a také následné analýze. Tato kapitola tak nabízí podobnosti a rozdíly obou zkoumaných zemí v historických souvislostech, geografii a populaci.

1.1 Jižní Súdán

1.1.1 Zisk nezávislosti

Historii Jižního Súdánu, celým názvem Jihosúdánské republiky, jako nezávislého státu datujeme od 9. července 2011. Je však potřeba si uvědomit důležitost předchozích událostí, které vedly ke vzniku nejmladšího státu světa. Důležitým mezibodem při získání nezávislosti bylo referendum, které se konalo 6 měsíců před vyhlášením nezávislosti Jižního Súdánu (Johnson 2016: 1).

Referendum se odehrálo od 9. do 15. ledna 2011 a bylo možné pouze díky mírové dohodě (CPA – The Comprehensive Peace Agreement) a až neuvěřitelných 98,83% obyvatel volilo pro okamžité odpojení se od Severního Súdánu (dále pouze SS). Tato dohoda, která byla podepsána 9. ledna 2005, zajišťovala právo na sebeurčení obyvatelům dnes již Jižního Súdánu (dále pouze JS) právě prostřednictvím referenda. Protistranami v této mírové dohodě byly vláda Súdánu, vedená Národní kongresovou radou (NCP – National Congress Party) a Súdánské lidové osvobozené hnutí/armáda (SPLM/A – Sudan People's Liberation Movement/Army) s tím, že NCP zastupovalo zájmy SS a SPLM/A zastupovalo zájmy JS, které usilovalo o nezávislost (Zambakari 2013: 42).

Prezidentem nově vzniklé republiky se stal předseda strany SPLM/A, Salva Kiir Mayardit a JS vstoupil do Organizace spojených národů (UN – United Nations) jako 193. členský stát a to v rekordním čase (Johnson 2016: 1–2).

“Jižní Súdán je větší než Keňa, Rwanda a Burundi dohromady, stran hustoty populace však disponuje pouze desetinou obyvatel oproti Ugandě. Má obrovské přírodní zdroje, ale je jednou z nejméně rozvinutých oblastí v Africe a postrádá prakticky jakoukoliv

infrastrukturu. V zemi je okolo 64 etnických komunit, které komunikují více než 80 jazyky. Její etnická rozmanitost je zdrojem velké hrdosti země.”¹

(Johnson 2016).

Tato diverzita je důvodem proč se JS vymyká běžnému vývoji ostatních afrických zemí. Dalším významným faktem je, že ani po získání nezávislosti se země nevydala stejnou cestou jako její sousedníci na africkém kontinentu. V mnoha ostatních případech se osvobozená hnutí rozhodla zapojit do chodu své země jako členi organizací, které měly za úkol minimalizovat škody způsobené dekolonizací. Ne však JS, kde byla situace odlišná. Z JS se v roce 2005, dlouho před jeho nezávislostí, stal semi-autoritářský režim, který zároveň zachoval jistou formu samosprávy spojených oblastí. V těchto oblastech sice platily jisté plošně aplikované zákony, ale stále je spravovali původní vůdci oblastí. V zemi tak vládla korupce a upřednostňování příbuzných před ostatními, kteří kolikrát měli větší právo v dané problematice. Podceněna byla i příprava na nezávislost státu, která byla zapříčiněna pesimismem ze strany dárců a zapojených mezinárodních stran. Všichni se obávali velmi pravděpodobného scénáře, a to že se tranzice státu k nezávislosti nepodaří a referendum skončí neúspěchem. A tak nebyla věnována dostatečná pozornost budování institucí, které by byly při přerodu státu na nezávislý podpůrným prostředkem. Jakési budování struktury budoucího státu probíhalo, ale nebylo dostatečně komplexní ani systematické. Posledním důležitým kámenem úrazu byla doba, která uplynula od referenda do vyhlášení nezávislého státu. Za pouhých 6 měsíců nebylo možné vybudovat žádnou z potřebných státních institucí ani nikterak připravit existující instituce na práci, kterou měly jako základ nového státu vykonávat. Na vině byla nesmlouvavost SPLM/A, která nechtěla ustoupit od svého programu. Hnutí se obávalo ztráty referenda a nezávislosti, za kterou bojovalo. A tak se JS stal zemí bez státu a jeho nepřipraveným a slabým institucím došla síla a kapacity během pouhých 2 let. Politická nestabilita, která následovala okamžitě po vyhlášení nezávislosti, odstartovala občanskou válku, která trvala celých 5 let (Johnson 2016: 16–17).

¹ “South Sudan is larger than Kenya, Rwanda and Burundi together, but with a population density one-tenth that of Uganda.¹ It has enormous natural resources, but is one of the most underdeveloped areas in Africa, with virtually no infrastructure. The country comprises some 64 ethnic communities, and more than 80 languages.² Its ethnic diversity is a source of great pride.”

(Johnson 2016).

1.1.2 Občanská válka

V prosinci 2013 vypukly v JS boje poté, co prezident Salva Kirr odvolal viceprezidenta Rieka Machara na základě politické rozepře (Reuters 2018). Tato rozepře byla založena na jejich etnické příslušnosti, kdy prezident Salva Kirr, pocházející z etnika Dinka, a viceprezidenta Rieka Machar, pocházející z kmene Nuer, potvrdili vzájemnou rivalitu dvou největších kmenů v JS. Konflikt mezi kmeny má dlouhou historii a co již dávno začalo jako spory o dobytek, pastviny a studny, v roce 2013 vyústilo v občanskou válku (Reuters 2021). Přesto, že jsou nájezdy na stáda dobytka důležitou součástí tradic – mladí muži prostřednictvím nich dokazují svou dospělost, rivalita těchto kmenů tyto zvyklosti přesáhla (Richardson 2011). Při oslavách 10 výročí nezávislosti JS v roce 2021 podepsali oba politici hned několik mírových dohod, které mají zajistit konec etnické rivality mezi kmeny a definitivně ukončit občanskou válku, která si vyžádala životy více než 400 000 obyvatel země. V květnu roku 2019 Salva Kirr rozpustil parlament, čím byl vytvořen prostor pro rozšířenou a inkluzivnější verze legislativy s 550 členy parlamentu a tato změna vyvolala velká očekávání nejen u politiků JS, ale také po celém světě (Reuters 2021).

Mírová dohoda mezi prezidentem a viceprezidentem JS z roku 2016, která měla ukončit nepokoje, jež propukly v hlavním městě Juba, které donutili Rieke Machara uprchnout ze země, již jednou zklamala. Kromě 400 000 mrtvých tato padlá dohoda způsobila i největší uprchlickou krizi v Africe. Více jak 2 miliony lidí uprchlo během občanské války do okolních států, nejvíce od Genocidy ve Rwandě v roce 1994. Další miliony občanů země čelily hladomoru a nuzným podmínkám. Přesto měla být nová mírová dohoda podepsaná 5. srpna 2021 hlavním krokem k míru. Salva Kirr a Rieke Machar si slíbili vzájemnou dělbu moci, která znamenala návrat moci bývalému viceprezidentovi (Riekovi Macharovi) a zároveň potvrzovala moc prezidenta (Salva Kirrka) během období tranzice země (Reuters 2021).

1.1.3 Geografie

JS se nachází ve středu východní Afriky a jeho sousedními zemi jsou na severu Súdán, na jihu Uganda, na západě Středoafriická republika, na jihozápadě Demokratická republika Kongo, na východě Etiopie a na jihovýchodě sdílí hranici s Keňou. Rozloha celé země je 644 329 kilometrů čtverečních, na kterých žije 11 544 905 obyvatel. JS je vnitrozemský stát s horkým ovzduším a sezónními srážkami, které jsou nejsilnější v horských oblastech na jihu, zatímco na severu jich ubývá. Středem země protéká z jihu na sever Bílý Nil. Ten je hlavním geografickým rysem země, a zároveň vtéká do bažinaté oblasti zvané Sudd, která má rozlohu

více než 100 000 kilometrů čtverečních. Tato bažinatá oblast je proměnlivá a může v době dešťů obsáhnout až 15 % území celé země. Nil JS sdílí se Rwandou, Tanzánií, Ugandou, Súdánem a Egyptem. Země je mimo jiné bohatá na úrodnou zemědělskou půdu a ropu. V roce 2018 země využívala 45 % své půdy k zemědělství, přičemž orná půda činila pouze 4,4 %. Ve stejném roce však země využívala 40,7 % své půdy pro pastvu dobytka. Dalších 11,3 % území tvoří lesy. Obydlena je především západní vnitrozemní část v okolí Bílého Nilu (The World Factbook 2022).

1.1.4 Populace

Populace JS je etnicky velmi pestrá, o konkrétním aktuálním složení populace však máme jen neúplná data z roku 2011. V daném roce populaci tvořilo 35 % – 40 % příslušníků a příslušnic kmene Dinka a 15 % byli příslušnice a příslušníci kmene Neur. Zbytek obyvatelstva příslušelo k menším kmenům: Shilluk, Azande, Bari, Kakwa, Kuku, Murle, Mandari, Didinga, Ndogo, Bviri, Lndi, Anuak, Bongo, Lango, Dungotona, Acholi, Baka a Fertit. A přesto, že je oficiálním jazykem země angličtina, je v JS běžně používána i arabština a v kmenových komunitách se v zemi mluví minimálně 5 etnickými nářečími – Dinka, Nuer, Bari, Zande a Shilluk. Důležitá je pro populaci JS i náboženská identita, v jejímž rámci se v roce 2020 se ke křesťanské víře hlásilo 60,5 % populace, dalších 32,9 % pak k tradičním náboženstvím, 6,2 % obyvatel k muslimské víře a 2% se k žádnému náboženství nepřihlásila či vyznávala jiná náboženství. Věkové rozložení po válce, tedy v roce 2020, nám ukázalo, že obyvatelstvo země je velice mladé. Jistý podíl viny na tom nese i občanská válka, která zemi v minulosti paralyzovala a tak se celých 41,58 % populace pohybuje ve věkovém rozmezí 0 až 14 let, dalších 21,28 % je v nejproduktivnějším věku, mezi 15 až 24 lety, s 30,67 % je na tom o něco lépe věková skupina mezi 25 až 54 lety, mezi 55 až 64 lety je pouze 3,93 % obyvatel a zástupců nejstarší věkové skupiny, 65 a více let je pouhých 2,53 %. Válka měla vliv i na socioekonomickou situaci v zemi, a tak se JS řadí mezi jedny z nejhorších v žebřících. Ničemu nepomáhají ani věčné spory se Súdánem o příjmy z ropy, která je těžena na obou stranách při severní hranici JS se SS. Většina populace se živí zemědělstvím, ať už jde o pěstování plodin a v případě menšiny obyvatel o chov dobytka. Celkově více jak 80 % obyvatel žije na venkově (The World Factbook 2022).

Již zmíněná socioekonomická situace má vliv především na úmrtnost matek při porodu, která je jednou z nejvyšších na světě. Tuto vysokou úmrtnost však nezpůsobuje jen nedostatek zdravotního personálu, zásob či samotných zdravotnických zařízení, ale i špatný stav silnic a kulturní zvyklosti, které ženám brání ve vyhledání zdravotnické

pomoci. Matky jsou většinou mladé a zároveň nucené rodit doma v nuzných podmínkách pouze za pomoci porodních asistentek, které nejsou na porodní komplikace dostatečně připravené. Ve špatném stavu je i vzdělávání díky nedostatku vzdělávacích zařízení, kvalifikovaných učitelů a samozřejmě i materiálů potřebných k výuce. Pouze necelá třetina obyvatel JS je gramotná, navíc se skládá převážně z mužů. Dosažitelnost vzdělávání je ovlivněna i faktem, že se velká část obyvatelstva pohybuje na či pod hranicí chudoby. V neposlední řadě k nedosažitelnosti vzdělání přispívá i fakt, že se část obyvatelstva rodí do arabsky mluvících komunit a následný přechod na angličtinu, která je úředním jazykem, je problematický. Nesmíme opomenout ani 5 let občanské války, které značnému množství v té době dospívajících obyvatel znemožnila alespoň základní vzdělávání. Válka, kromě již zmíněných oblastí, ovlivnila i odliv obyvatel ze země. Již zmíněné 2 miliony obyvatel před válkou uteklo do okolních zemí a následně bylo dalších 1,96 milionu obyvatel násilně vysídleno v roce 2017. Avšak značná část obyvatel, a to 240 000, naopak přišla do JS hledat útočiště před válkou v Súdánu (The World Factbook 2022).

1.2 Nigérie

1.2.1 Zisk nezávislosti

Nigérie získala plnou nezávislost na Britské koloniální říši 1. října 1960. Vyhlídky země v rámci rozvoje a politiky se zdály slibné. Již v této době byla Nigérie nejlidnatější zemí Afriky, a i z tohoto důvodu měla velký potenciál pro ekonomický růst, který byl ostatně od země očekáván. Dalším důležitým důvodem byl objev velkého množství komerčně použitelné ropy v oblasti delty Nilu v roce 1958. Velké množství lidí, jak v zemi, tak mimo ni, věřilo v zářnou budoucnost Nigérie, které přezdívali "obr Afriky", a předpokládali, že se postaví do čela všech afrických zemí. Stala se také nadějí pro další kolonizované státy Afriky, které svoji nezávislost ještě nezískaly (Falola, Heaton 2008: 158).

Následující dekáda ovšem dobrou pověst Nigérie poškodila všude se vyskytující korupcí, ekonomickou zaostalostí a vojenskými převraty. Vrcholem všech těchto problémů byla občanská válka mezi lety 1967 až 1970 (tzv. válka v Biafře). Během ní přišlo o život něco mezi 1 až 3 miliony lidí a i po jejím ukončení, zůstala Nigérie na dlouhou dobu destabilizovaná. Válka způsobila narušení jak regionálních, tak kulturních a etnických hranic, čímž ještě více oslabil již tak křehké federální vazby země. To, čemu se často říká základní

otázky, v tomto případě: “Co je Nigérie? A kdo jsou Nigerijci?” se stalo hlavní příčinou všech nadcházejících problémů 60. let 20. století (Falola, Heaton 2008: 158).

Bylo potřeba vytvořit smysluplnou národní identitu, která by národ spojila a dodala mu jednotu nutnou pro stabilitu země. Je potřeba si uvědomit, že oblast dnes vnímána jako Nigérie, byla uměle vytvořena Britskou koloniální říší v roce 1914 a původní obyvatelé na podobné uspořádání neměli žádný vliv. Nutně tak obyvatelstvo muselo bojovat s vlastní identitou, když jim celý svět začal říkat Nigerijci, zatímco oni sami se nazývali jménem svého kmene, které znali stovky ne-li tisíce let. Za problematické se považuje rozdělení moci na národní úrovni mezi regionální úrovně. Moc byla přiřknuta největším etnickým skupinám v jednotlivých regionech země. Kmenům Hausů, Fulbulů, Jorubů a Igbům byla svěřena regionální správa severních, západních a východních oblastí. Tyto kmeny následně začaly bojovat s menšími etniky o moc v těchto regionech a menší etnické skupiny se cítily odtrženy od celého politického procesu. Takové dělení moci mělo za následek ještě větší rozpolcenost a rozvoj země se zcela zastavil a potencionální jednota identity národa byla ztracena. I z tohoto důvodu se v roce 1960 Nigérie stala státem bez národa. Sám nově svobodný nigerijský “národ” se tuto situaci pokoušel řešit různými způsoby. Ať už se jednalo o budování jedinečné nigerijské kultury, o centralizaci státu či řízení ekonomiky státem. Všechny snahy ovšem selhaly a trend upevňování moci na regionálních úrovních pokračoval. Období První nigerijské republiky je poznamenáno korupcí, manipulací voleb, etnickými konflikty a všudypřítomným násilím. Konec První nigerijské republiky datujeme pouhých 6 let po zisku nezávislosti státu a spolu s ním i smrt naděje, kterou Nigérie v roce 1960 pro africký kontinent znamenala (Falola, Heaton 2008: 159).

1.2.2 Boko Haram

Počátky Boko Haram najdeme v původně mládežnické radikální islamistické skupině, která praktikovala bohoslužby v mešitě Alhaji Muhammadu Ndimi ve městě Maiduguri na severovýchodě Nigérie. V roce 2002 došlo k rozdělení této skupiny a její radikální odnož prohlásila Maiduguri za islámské zřízení, které je nesnesitelně zkorumpované a zároveň nenapravitelné. Následně se skupina, po vzoru proroka Mohameda a jeho cesty z Mekky do Medíny, přestěhovala z Maiduguri do vesnice Kanama v Yobě ležící u severní hranice s Nigerem. Tam založila separatistickou společnost zakládající si na přísných islámských principech. Vůdce této skupiny, Mohammed Ali, se hlásil k tvrdé protistátní ideologii a ostatní muslimské obyvatelé, aby se k hnutí připojili. Cílem bylo vytvořit dokonalejší společnost, která by se navrátila k životu podle “pravého” islámského práva a distancovala se od onoho

zkorumpovaného zřízení. Prosinec roku 2003 přinesl spor této skupiny s policií kvůli právu rybařit na místním rybníku. Radikální skupina policejní síly přemohla a ozbrojila se jejich zbraněmi. Díky těmto zbraním se armádě radikálů podařilo obléhat již zmíněnou mešitu až do konce roku. Celý konflikt vyvrcholil otevřenou palbou a zabitím téměř celé 70členné skupiny včetně vůdce Mohammeda Aliho. Tímto počinem si však radikální skupina získala pozornost nigerijských médií, čemuž napomohlo i pojmenování Nigerijský Tálibán, kterým ho označilo americké velvyslanectví v zemi. Nigerijská média se o celou situaci zajímala především díky tomu, že velká část zabitých členů skupiny byla potomky bohatých a významných obyvatel severního zřízení Nigérie. Existují i spekulace, že jeden ze zabitých byl synem tehdejšího guvernéra Yoby, Abba Ibrahima. Depeše amerického ministerstva zahraničí z roku 2004 informovala, že skupina nepředstavuje mezinárodní hrozbu, a tak není potřeba se obávat vazeb na mezinárodní džihádistické organizace. Přeživší bojů se uchýlili zpět do vesnic a byli posíleni další radikální skupinou mladých obyvatel, která vznikla v mešitě Ndimi. Vůdcem této skupiny byl Mohammed Yusuf, který se následně rozhodl založit vlastní mešitu v Maiduguri. Z této mešity, kterou úřady již dále nekontrolovaly, se dnes známé hnutí Boko Haram rozšířilo do dalších nigerijských států jako jsou Bauchi, Yobe a také do státu Niger. Od té doby datujeme existenci této skupiny již přejmenované na Boko Haram, v překladu "Západní vzdělání je zakázáno". Skupina si tak vybuodovala stát ve státě s vlastní vládou, náboženskou policií a farou jako zdrojem potravin. Tento nově vzniklý útvar lákal čím dál více příznivců. Zřízení si oblíbili především uprchlíci, které lákaly sociální dávky, jídlo a přístřeší, které Boko Haram nabízelo. Častými příchozími byli mladí nezaměstnaní muži a uprchlíci před válkou o čadskou hranici. Kde se vzaly finanční prostředky na zřízení se lze pouze dohadovat, avšak členové náboženského společenství Borno tvrdí, že peníze pocházely od salafistických kontaktů v Saudské Arábii. Dalším možným zdrojem financí mohly být dary od bohatých nigerijských občanů ze severu země (Walker 2012: 3).

Rychle následovaly krvavější události. V červenci 2009 se skupina obohacena o nové členy a příznivce dostala do podobné pře se zákonem jako před šesti lety. Roztržka s dopravní policií, kvůli nedostatečnému splnění bezpečnostních podmínek v provozu vedla až k přestřelce. Skupina následně zaútočila na policejní stanici v Bauchi a Yobě, zabila desítky policistů a následně zveřejnila výhružné video, kde otevřeně vyhrožovala státu a policii. Následující rok byl klidný, avšak skupina svým posledním vystoupením uchvátila pozornost globálních džihádistických hnutí a povstaleckých skupin kolem Sahelu. V roce 2012 Reuters informovalo o skupinách nigerijských mužů, kteří mířili do výcvikových táborů v Alžírsku.

OSN na druhou stranu potvrdila, že členové skupiny Boko Haram podstoupili výcvik v táboře povstaleckých Tuarégů v Mali a nigerijský ministr zahraničí dokonce potvrdil, že podobné skupiny se účastní výcviku po celém Sahelu. V té době již byly běžné atentáty na policii stylu „udeř a uteč,“ kdy po usmrcení členů policejního sboru skupina ukořistila jejich zbraně a ozbrojena těmito zbraněmi se vloupávala do domovů místních vůdců, kteří dříve identifikovali členy Boko Haram na policii, a zavraždili je. Následovaly další případy, které už neměly moc společného s policií. Docházelo k vraždám domnělých spolupracovníků se zákonem a k vykrádání bankomatů, přičemž skupina ukradla asi 3 miliony dolarů a prohlásila je za kořit, která není proti výkladu Koránu (Walker 2012: 4–5).

Běžnou aktivitou Boko Haram v posledních letech je únos žen. Jedním z pravděpodobných důvodů je nedostatek žen v táborech a vesnicích radikální skupiny. Protože politika Boko Haram cílí na mladé a často společností frustrované muže jsou právě oni jejími hlavními příznivci, což zároveň znamená kumulaci těchto mladých mužů v produktivním věku na jednom místě. Zde se mohou společně ujišťovat o společenské nespravedlnosti a připočítáme-li ke všemu i dosti specifický výklad Koránu, je zcela jasné, že dojdou k nejjednoduššímu a z jejich úhlu pohledu nejsprávnějšímu řešení. Tím je ukrást ženy, které jsou jedním z důvodů jejich frustrace, a zároveň odpovědí na to, jak rozšířit řady samotného Boko Haram (Maiangwa, Agbiboa 2014).

V noci ze 14. na 15. dubna 2014 se Boko Haram stalo celosvětově známým, když uneslo 200 školaček účastnících se závěrečných zkoušek ve městě Chibok. Tato akce vyvolala rychle protiakci prostřednictvím internetové kampaně #BringBackOurGirls. Následné laxní kroky nigerijské vlády, kterým moc neprospělo zmatení ohledně počtu unesených dívek, bylo odsouzeno mezinárodním společenstvím. Protože Boko Haram sama sebe označuje za organizaci s ultrasalafistickou ideologií, jsou pro ně ženy méněcenné. Zvláště pak ženy s křesťanskou vírou, které jsou dokonce součástí “společnosti nevěřících vyhnanců.” Zároveň se dá předpokládat, že únosy žen a dětí jsou odpovědí na taktiku použitou nigerijským státem v boji proti Boko Haram. Nigerijská policie se v roce 2011 rozhodla začít zadržovat ženy a děti příslušníků radikální skupiny s vidinou toho, že vedení skupiny donutí zasednout k jednacímu stolu. Odpovědí na to však byla pouze výhružná správa. “Protože nyní držíte naše ženy, počkejte a uvidíte, co se stane s vašimi vlastními ženami... s vašimi vlastními manželkami podle práva šaría,” řekl vůdce Boko Haram, Abubakar Shekau v lednu roku 2012 (Maiangwa, Agbiboa 2014).

Od poloviny roku 2011 do současnosti má Boko Haram na svědomí přes 37 500 mrtvých a vysídlení 2,4 milionu obyvatel z severovýchodní oblasti Nigérie. Praktiky tohoto

hnutí vyústili v rozpad ekonomických, zdravotnických a vzdělávacích infrastruktur země. Vrchol aktivity tohoto hnutí však proběhl mezi lety 2014 - 2015. Rok 2016 naopak přinesl silný propad pro Boko Haram a v roce 2015 byla organizace dokonce nigerijským prezidentem Muhamadem Buharim prohlášena za poraženou. Výhru nad radikálně smýšlející skupinou si připisují spojené síly vlád Nigérie, Kamerunu, Čadu a Nigeru. Těm se společně povedlo převzít zpět kontrolu nad územím dříve ovládaným Boko Haram (Campbell, Harwood 2018).

1.2.3 Geografie

Nigérie je západoafrický stát. Na severu sousedí s Nigerem, na jihovýchodě s Kamerunem, na severovýchodě sídlí krátkou 85kilometrovou hranici s Čadem a na západě sousedí s Beninem. Jižní část země omývá Atlantský oceán a konkrétně vody Guinejského zálivu. V celku je území Nigérie velké 923 768 kilometrů čtverečních, 910 768 kilometrů čtverečních pevninské části a 13 000 kilometrů čtverečních mořské vodní plochy. Přístup k oceánu má Nigérie prostřednictvím 853 kilometrů dlouhého pobřeží s čím si nárokuje 12 námořních mil těchto vod. Podnebím Nigérie se velmi liší. Sever země je velmi suchý, ve středu země přechází do tropického pásma a na jihu najdeme podnebí běžné pro rovníkové oblasti. K podnebním podmínkám napříč zemí přispívá i samotný terén, na jihu a jihovýchodě najdeme spíše nížiny přecházející do kopců a náhorních plošin na jihovýchodě, zatímco na severu je terén rovinný. Nejvyšším bodem země je hora Chappal Waddi s 2 419 metry (The World Factbook 2022).

Země je bohatá na přírodní zdroje, především na ropu a zemní plyn, ale najdeme zde také železné rudy, uhlí a kvalitní půdu. Podle dat z roku 2018 je díky kvalitní půdě cca 78 % půdy využíváno k zemědělství, z čehož je cca 37,3 % půdy vhodné k orbě. Dále je využíváno cca 33,3 % k pastvě zvířat a pouze cca 9,5 % území pokrývají lesy. V roce 2012 v Nigérii existovalo 2 930 čtverečních kilometrů zavlažované půdy, která byla aktivně využívána k zemědělství. Jedním z hlavních zdrojů vody v Nigérii je sladkovodní Čadské jezero s rozlohou 10 360 až 25 900 kilometrů čtverečních, o které se ovšem Nigérie dělí s Nigerem, Čadem a Kamerunem. Velikost či plocha jezera se liší podle ročních období, ale zároveň ho dlouhodobě ovlivňuje i stále sušší klima. Dalším důležitým zdrojem vody je řeka Niger, či raději její ústí. Celá řeka se táhne v délce cca 4 200 kilometrů čtverečních a Nigérie se o její vodní tok dělí s Guineou, Mali, Beninem a Nigerem. Jižní část země je domovem pro největší počet obyvatel, kteří se shlukují ve větších komunitách

i na jihozápadě. Na obyvatelstvo a jeho životní podmínky mají samozřejmě vliv střídající se sucha a záplavy přicházející od řeky Niger, která teče ze severozápadu na jih země přes tropické deštné pralesy a bažiny do delty v Guinejském zálivu (The World Factbook 2022).

1.2.4 Obyvatelstvo

Podle posledního sčítání lidu v roce 2022 má Nigérie 225 082 083 obyvatel a je tak nejlidnatější zemí Afrického kontinentu. Země je domovem hned několika etnik jako jsou: Hausa (30 % obyvatel), Yoruba (15,5 % obyvatel), Igbo (15,2 % obyvatel), Fulani (6 % obyvatel), Tiv (2,4 % obyvatel), Kanuri/Beriberi (2,4 % obyvatel), Ibibio (1,8 % obyvatel), Ijaw/Izon (1,8 % obyvatel) a 24,7 % ostatních etnik. Podle odhadů z roku 2018 je však etnik v zemi více jak 250. Kromě etnické příslušnosti je obyvatelstvo rozděleno i náboženstvím. Muslimskou víru vyznává 53,5 % obyvatel, protestanství 35,3 %, římsko-katolickou 10,6 % a 0,6 % obyvatel vyznává jiné druhý víry (The World Factbook 2022).

Předpokládá se, že s ročním populačním nárůstem 2,53 % se do roku 2050 populace země rozroste na 392 milionů obyvatel a Nigérie se stal stane 4 nejlidnatější zemí světa. Takovýto masivní růst populace se připisuje vysoké porodnosti, ale také migraci obyvatel na území země a z okolních zemí. V zemi se nepodařila implementace vzdělávání o plánovaném rodičovství a spolu se silně zakořeněnou kulturní představou rodiny je jedním z důvodů pro takto rychlý růst populace. Nigérie se dlouhodobě snaží zvýšit vzdělanost obyvatel a především žen, které by tak mohly plánovat menší rodiny. Stejně tak se země usiluje o zajištění lepší zdravotnické péče, která by s celou problematikou rovněž pomohla. Na druhé straně se Nigérie pokouší využít potenciálu, který představuje mladá populace k rozvoji svojí ekonomické situace. Tato snaha míří především na chudobu obyvatel, ale také na motivaci mladé nezaměstnané mládeže k zaměstnání. Pokud by se v zemi povedlo zajistit jistou úroveň ekonomické stability, pravděpodobně by to také znamenalo značný útlum stále pokračujícího etnický a nábožensky motivovaného násilí, se kterým se země potýká. V současnosti velké množství mladých obyvatel migruje na západ země, které doufá v lepší ekonomické příležitosti a vyšší míru vzdělání. Problémem je ovšem odliv vzdělanější části populace do západních zemí. Právě i kvůli tomuto přesunu obyvatel se Nigérie stává tranzitní a cílovou zemí, ale také zdrojem obchodu s bílým masem pro nucené práce a sexuální služby (The World Factbook 2022).

Věkové rozložení obyvatelstva ukazuje, jak je nigerijská populace mladá. Celým 41,7 % obyvatel je mezi 0 až 14 lety, 20,27 % je mezi 15 až 24 lety, v nejproduktivnějším věku 25 až 34 let je celých 30,6 %, pouze 4,13 % obyvatel je ve věku 55 a ž 64 a téměř markantních

3,3 % obyvatel je starších 65 let. Zajímavá jsou i čísla gendrového rozdělení obyvatel země, kdy oproti ženské části populace více mužů. Tento rozdíl je nevýraznější od 0 do 54 let. Od 55 let se situace obrací a je naopak více žen. Průměrný věk obyvatelstva je poté 18,6 let. U mužů 18,4 let a u žen 18,9 let. (The World Factbook 2022).

Tento fakt může přispět k nevyrovnanosti ve společnosti a také frustraci především mužské populace, která může vyústit až v násilné konflikty.

Ve městech žije 53 % obyvatel a míra urbanizace se odhaduje na meziroční nárůst 3,92 % do roku 2025. Největší množství obyvatel žije v bývalém hlavním městě Lagosu, které je stále největším městem země (15,4 milionů obyvatel), následuje město Kano s 4,2 miliony, Ibadan s 3,8 miliony, současné hlavní město Abuja s 3,7 miliony, Port Harcourt s 3,3 miliony a Benin city s 1,8 milionem obyvatel (The World Factbook 2022).

2. Teoretická část

*"Přestože se dnešní problémy životního prostředí zdají děsivé a často a neřešitelné, je důležité se vyvarovat sklouznutí ke zjednodušenému „environmentálnímu determinismu“; jinými slovy, nelze předpokládat, že prostředí, které nás obklopuje, nezbytně a nevyhnutelně určuje chování lidí a úroveň jejich štěstí. Je třeba mít na paměti, že společnosti jsou často velmi flexibilní, že lidské bytosti jsou často velmi kreativní a že mnoho faktorů často umožňuje velkou variabilitu a přizpůsobivost v systémech lidského prostředí."*²

(Homer-Dixon 1993).

2.1 Hlavní proměnné a vztahy mezi nimi

Zdá se, že změny, které můžeme pozorovat v životním prostředí jako následky lidských akcí, se řídí dvěma základními proměnnými. Těmito proměnnými jsou (1) produkt celkové lidské populace spolu s lidskou aktivitou a (2) zranitelnost ekosystému. Produktem celkové lidské populace rozumíme, množství čehokoliv, co lidstvo vyprodukuje, popřípadě vyrobí. Lidskou aktivitou na zemi rozumíme aktivitu, kterou musíme pro produkci či výrobu vyvinout. Toto se samozřejmě odvíjí od možnosti využití technologií ve zkoumaném regionu (Homer Dixon 1993: 15).

Druhou proměnou je zranitelnost ekosystému v geografické oblasti zájmu vůči již zmíněným fyzickým aktivitám skupiny i jedince. Jako příklad lze uvést situaci ve Spojených státech amerických a s tím spojený výpočet. Množství vyprodukovaných emisních plynů vypočítaného na jednoho obyvatele vynásobíme počtem obyvatel Spojených států. Tím získáme celkové množství vyprodukovaného oxidu uhličitého. Dále nás zajímá potenciální zranitelnost ekosystému, kterým je v tomto případě klima celé naší Země, právě množstvím vyprodukovaných emisních plynů Spojenými státy. A tak se dostaneme k číslu, které má výpovědní hodnotu srovnatelnou s tím, jaký má automobilová doprava v USA vliv

² *"Although today's environmental problems seem frightening and often unsolvable, it is important to avoid slipping into simple "environmental determinism"; in other words, it cannot be assumed that the environment that surrounds us inevitably and inevitably determines people's behavior and level of happiness. It should be borne in mind that societies are often very flexible, that human beings are often very creative and that many factors often allow for great variability and adaptability in human environment systems."*

(Homer-Dixon 1993).

na klima celé Země, a to zejména rozšiřováním tzv. ozonové díry. Stejně tak jsou důležité sociální a psychologické faktory – sociální vztahy ve společnosti, preference dané skupiny obyvatel spojené s životní úrovní a v neposlední řadě i přesvědčení, ve která tato skupina věří. A současně environmentální faktory, které jsou ovšem samostatnou skupinou ovlivňující životní prostředí (například znehodnocování půdy), mohou naopak ovlivnit či vyvolat sociální faktory, jako je např. migrace obyvatel z postižených oblastí. Migrující obyvatelstvo následně usiluje o nové území, na kterém by se mohlo usídlit. Je přitom značně pravděpodobné, že během tohoto svého hledání narazí migrující skupina na jiná již usídlená společenství, čímž vznikne tlak na využití životního prostředí a zdrojů, které nabízí. Tento stav pak bývá neudržitelný a s velkou pravděpodobností končí konfliktem mezi těmito skupinami (Homer Dixon 1993: 15).

Migrace však může způsobit i změny vztahů v socioekonomických systémech či mezi etnickými skupinami. To vše může poškodit i ekonomiku a její výkonnost. Jednoduchým vysvětlením tohoto fenoménu je nestabilita, která díky konfliktu ve společnosti vznikne. Obyvatelé se místo starosti o své zaměstnání a zdroje obživy soustředí na samotné přežití a tím ekonomika upadá. Proto jsou sociální a psychologické faktory zvláště důležité. Jsou rozsáhlé a komplexní, zahrnují množství rozdílů ve společnosti, jako jsou např. rozložení půdy a bohatství. Systém vlastnictví a obchodu může obyvatele motivovat k produkci zboží, či je naopak demotivovat. Struktura společnosti a rodinného majetku historicky dokazuje, že výměnný obchod s ostatními společnostmi nutně souvisel a stále souvisí s rozložením moci jak ve společnosti, tak v mezinárodních vztazích. V neposlední řadě do těchto socio-psychologických faktorů patří i víra a vztah k přírodě (Homer Dixon 1993: 15).

Socio-psychologické faktory, které zmiňuje Homer-Dixon mají často vliv na vnitrostátní konflikty, které jsou předmětem zkoumání této práce. Je tak zřejmé, že budou i hlavním determinantem při zkoumání vnitrostátních konfliktů v nigerijských společnostech a společnostech Jižního Súdánu.

Bez pochopení těchto faktorů nelze chápat pravou povahu vztahů mezi lidskou činností, proměnou životního prostředí a jejími sociálními dopady. Tyto faktory pomáhají určovat formu a míru fyzických aktivit ve společnosti a zranitelnost, přizpůsobivost a flexibilitu společnosti, v tu chvíli, kdy čelí environmentálnímu stresu.”³

³ *Without a full understanding of these factors one cannot begin to grasp the true of the relationships between human activity, environmental change and its social effects. These*

V souvislosti se socio-psychologickými faktory je také potřeba vzít v potaz možnou připravenost obyvatel na sucho jako na jeden z klíčových environmentálních faktorů. Příkladem jsou společnosti rurální Afriky, kde je běžnou praxí, že skupiny obyvatel, které se pravidelně potýkají se suchy, jež jim nedovolují vypěstovat dostatečné množství potravin, uzavírají dlouhodobé dohody s dalšími komunitami, které jsou naopak schopny vypěstovat dostatek plodin. V dobách sucha a nouze o potravu si navzájem vypomáhají. Stejně tak je možné přizpůsobivost obyvatel pozorovat na schopnosti přejít na pěstování plodin, které jsou schopné přežít, a dokonce plodit v obdobích extrémního sucha. Společnosti a vesnice se také pravidelně zásobí, a připravují na sucha, která mohou nastat. Každý z těchto způsobů, jak přežít období sucha, který si rurální společnosti Afriky vyvinuly, nám dokazuje, že environmentální determinismus je jednostrannou a nefunkční teorií, které není radno při výzkumu podlehnout (Homer-Dixon 1993: 16).

2.2 Trendy a předpovědi

Na základě svého výzkumu vlivu environmentálních faktorů, které mohou vést k ozbrojeným konfliktům, Homer-Dixon definuje devět environmentálních faktorů (tzv. „environmentální proměnné“), které mohou vést přímo ke konfliktu. Jsou jimi: (1) růst populace, (2) spotřeba energie, (3) proměna klimatu, (4) poškozování ozonové vrstvy, (5) odlesňování, (6) ztráta zemědělské půdy, (7) pokles zásob vody, (8) vyčerpání zásob ryb a konečně (9) ztráta biodiverzity. Výzkum rovněž ukázal, že chudé země mají větší tendence být těmito faktory ovlivněny dříve než země bohatší a rozvinutější. Hlavním důvodem je fakt, že prvně jmenované nemají dostatečné zásoby financí, materiálů a intelektuálních zdrojů oproti značně industrializovanějším, rozvinutějším a bohatším zemím. Pro představu, pro chudé země je mnohem komplikovanější a náročnější stavba přehrad, zavlažovacích kanálů a kanálů, které by odváděly srážkovou vodu do regionů, kde nejsou srážky tak časté. Vlády těchto zemí často také postrádají odborné zkušenosti a finanční zdroje, díky kterým by se mohly vyhnout konfrontaci mezi konkurenčními skupinami obyvatel, a předcházet tak konfliktům (Homer-Dixon 1993: 8–9).

factors help determine the form and rate of the physical activities in a society, and the vulnerability, adaptability and flexibility of the society when faced with environmental stress.”

(Thomas F. Homer-Dixon: 16)

Právě výše zmíněné environmentální proměnné jsou hlavním nástrojem instrumentální případové studie a analýzy, která tvoří jeden z hlavních výstupů této práce. Následující teoretická část práce si proto klade za cíl každou z proměnných náležitě definovat a vymežit její vliv na potencionální vnitrostátní konflikty. Součástí této kapitole je i kritika teorie Thomase F. Homera-Dixona.

2.3 Kritika

Nejvýraznějšími kritiky práce Homera-Dixona jsou Nils Petter Gleditsch a Henrik Urdal. Ti upozorňují hned na pět problému přítomných v teoriích Homera-Dixona a to (1) přizpůsobivost lidstva na nedostatky, (2) koncept nedostatku ředění, (3) zaměňování nedostatku zdrojů za změnu životního prostředí, (4) složitost a proměnlivost teoretického schématu a (5) nedostatečnost samotné teoretické úvahy o dalších aspektech teorie konfliktů (Gleditsch, Urdal 2002).

2.3.1 Přizpůsobivost lidstva na nedostatky

Členové společnosti technologických optimistů všeobecně kritizovali Homera-Dixona a jemu podobné neo-malthusiánské teoretiky za pesimismus, se kterým přistupují k vztahu lidské populace k přírodním zdrojům. Upozorňují, že nedostatek pro širokou společnost nastává v tu chvíli, kdy není zdroj dostupný v neomezeném množství a zároveň věří, že takový nedostatek se dá překonat technologickou vyspělostí a využitím lidstvem doposud získaných znalostí. Podle Gleditsche a Urdala je důležité nezapomínat ani na nahraditelnost některých zdrojů jinými zdroji a protože jsou nedostatky zdrojů převážně lokálním problémem, lze předpokládat, že z globálního hlediska bude docházet k obchodu či výměně zdrojů mezi místními společenstvími. Zastánci teorie "Rohu hojnosti" (Cornucopians) mají oproti neo-malthusiánským teoretikům argumenty založené na obecnějších základech. Zastánci teorie "Rohu hojnosti" argumentují, že globální ekologická krize, které čelíme, je způsobena přečerpání kapacity světových ekologických systémů. Načež Homer-Dixon, který se podobnému smíšení ve svých teoriích vyhýbá, argumentuje tím, že právě díky vývoji technologií a tržních mechanismů vznikají a přetrvávají nedostatky přírodních zdrojů. V rozvojových zemích tento vývoj neprobíhá lokálně a tak v těchto lokalitách vznikají nedostatky, které zároveň i samotný rozvoj omezují spolu s vynalézavostí místního obyvatelstva v problematice překonávání nedostatku přírodních zdrojů. A tak Gleditsch a Urdal argumentují, že hmotný nedostatek je důsledkem

neschopnosti sociálních společností využít plný potenciál místně dostupných přírodních zdrojů (Gleditsch, Urdal 2002).

2.3.2 Koncept nedostatku ředění

Důležitým analytickým rozdílem vyvolaným nabídkou a poptávkou přírodních zdrojů je forma nedostatku těchto zdrojů. Gleditsch a Urdal však zpochybňují myšlenku Homera-Dixona, že nerovnoměrnost dělení přírodních zdrojů je samotnou formou nedostatku. Přístup ke zdrojům by, podle autorů, měl být považován za spíš potenciální zdroj konfliktů stran distribuce než-li problém nedostatku jako takového. Autoři se domnívají, že proces redistribuce nikterak nedokazuje jak velké zdroje jsou. Ukazuje pouze na nefunkčnost či asymetrickost dotyčného systému v procesu redistribuce zdrojů mezi jednotlivce či skupiny. Což by podle autorů znamenalo, že v případě problému redistribuce, by konflikt založený právě na nerovném dělení zdrojů nebylo možno definovat jako environmentální konflikt. Na argument Homera-Dixona, že nerovnoměrná distribuce nikdy není jedinou proměnou, která na konflikt působí, protože vždy koliduje právě s poptávkou a nabídkou zdrojů, autoři reagují zpochybněním důležitosti samotného nedostatku jako zdroje konfliktu. Protože i strukturální nedostatek zdrojů je pouze dílčím faktorem a nelze ho tak považovat za samotný zdroj konfliktů. V případě, že je skupinám/jedinci odepřen přístup ke zdrojům čímž jsou rovněž vyčerpány jim do té doby dostupné zdroje, jedná se o problém redistribuce a ne o nedostatek přírodního zdroje (Gleditsch, Urdal 2002).

2.3.3 Zaměňování nedostatku zdrojů za změnu životního prostředí

Podle Gleditsche a Urdala Homer-Dixon zaměňuje změnu životního prostředí za dávkování dostupných přírodních zdrojů. Globální oteplování a poškozování ozónové vrstvy nevznikají na základě nedostatku přírodních zdrojů. Avšak nedostatek zdrojů ovlivňuje dostupnost těchto zdrojů. Teorie Homera-Dixona umožňuje definovat jakoukoliv formu degradace životního prostředí jako problematiku přerozdělování zdrojů. Následkem je pak, podle autorů, silná doména, že každý problém životního prostředí je založený na nedostatku zdrojů, ne však naopak. V případě, že je každý nedostatek příčinou konfliktů je potřeba oddělit nedostatek zdrojů a změny životního prostředí. Které nedostatky způsobují (Gleditsch, Urdal 2002).

2.3.4 Složitost a proměnlivost teoretického schématu

Gleditsch a Urdal upozorňují na nejednotnost v případě teoretického modelu Homera-Dixona a jeho využívání v konkrétních případových studiích. V případě konkrétních případů lze pozorovat použití komplexnějších aplikovaných metod, které se zároveň jedna od druhé značně liší. Homer-Dixonovo složitě aplikování teoretických modelů spolu s přizpůsobováním teoretických modelů jednotlivých případům je komplikované a problematické. Z tohoto důvodu se autoři domnívají, že takové zacházení komplikuje použití celé teorii jako plošně aplikovatelné metody na zkoumání konfliktů. Komplexnost schéma, které Homer-Dixon používá v případových studiích, je tak komplikované testovat ať už za pomoci komparativní případové studie či ve statistickém modelu. Stejně tak by při zkoumání takových případových studií bylo těžké vyvodit, zda bylo pracováno s předpoklady o vzájemných vztazích, s předpoklady o vnějších proměnných či s rozdíly mezi zkoumanými případy (Gleditsch, Urdal 2002).

2.3.5 Nedostatečnost samotné teoretické úvahy o dalších aspektech teorie konfliktů

Gleditsch a Urdal zpochybňují dostatečné využití odborné literatury. Homer-Dixon podle autorů nedostatečně rozvádí svou teorii v otázkách politiky a ekonomiky. V případě proměnných spojených s politickou situací neodpovídají současným politickým teoriím. V případě ekonomiky zase spíše zdůrazňuje konflikty jako příčinu chudoby obyvatel, přičemž pracuje s environmentálními proměnnými (populace X aktivita na jedince a dostupnost fyzických zdrojů), které nutně vedou k ekonomické marginalizaci situace. Podle Homera-Dixona je růst populace klíčový pro vytvoření syndromu environmentálního nedostatku, se kterou přichází i zvýšená spotřeba zdrojů. Rostoucí ekonomickou aktivit autoři interpretují jako důvod k nadužívání obnovitelných zdrojů, což zatěžuje životní prostředí. Gleditsch a Urdal navrhuje zakomponovat teorii závislosti, kterou Homer-Dixon opomíjí, do celkového přehledu proměnných. Další opomíjenou oblastí je, dle autorů, historický vývoj ekonomiky vyspělých zemí. Existuje velké množství literatury včetně empirických studií, jež ukazuje na nový vztah mezi ekonomickým růstem a zhoršováním životního prostředí. Ekonomický rozvoj má z počátku negativní dopady na životní prostředí, zároveň však lze pozorovat pozitivní vliv nových technologií právě na kvalitu životního prostředí. Ergo ekonomický růst nutně neznamená pouze negativní vlivy na životní prostředí. Gleditsch a Urdal tvrdí, že přesto, že Homer-Dixon ve svých textech a zkoumáních zahrnuje velké množství relevantních faktorů, nesprávně je zahrnuje do svých teoretických modelů a tak tyto modely

neodpovídají informacím, kterými obory disponují. Navrhují zjednodušení teoretického modelu a vzestupnou metodu při jejich vytváření (Gleditsch, Urdal 2002).

I přes kritiku Gleditsche a Urdala se autorka domnívá, že v rámci v této práci zkoumané problematiky a při použití instrumentální případové studie a komparativní analýzy je teorie Thomase F. Homera-Dixona relevantní a je možné jí použít pro výzkum vnitrostátních ozbrojených konfliktů v Jižním Súdánu a Nigérii. Gleditsch a Urdal často odkazují na chybějící kontext stran ekonomické situace země. Vzhledem k tomu, že zkoumané země jsou zeměmi rozvojovými a často zde nejsou dostatečně dostupná ekonomická data, není důvod se kritikou autorů omezovat. Pro tuto práci je zároveň použit pouze základní model teorie Homera-Dixona. Není tak třeba se obávat proměnlivosti teoretického schématu na který Gleditsch a Urdal upozorňují. V rámci prolínání se jednotlivých faktorů, které se vzájemně silně ovlivňují se autorka domnívá, že překážkou pro výzkum, který je předmětem této práce, nebude ani zaměňování nedostatku zdrojů za změny životního prostředí. Koncept nedostatku ředění a jeho nedostatky, na které upozorňují Gleditsch a Urdal, jsou v případě zkoumaných zemí kompenzovány rozložením společnosti. Pokud k nespravedlivému přerozdělování zdrojů ve zkoumaných zemích dochází v takové míře, aby tím byly ovlivněny výsledky zkoumání, autorka nenašla opakující se vzorec, který by znamenal nefunkčnost teorie Homera-Dixona pro případy vybraných zemí. Argument Gleditsche a Urdala, že *“hmotný nedostatek je důsledkem neschopnosti sociálních společenství využít plný potenciál místně dostupných přírodních zdrojů”* (Gleditsch, Urdal 202) je zcela relevantní i pro problematiku této práce. Jedná se však o faktor, který není měřitelný a tak ani použitelný v rámci výzkumu vnitrostátních ozbrojených konfliktů v Jižním Súdánu a Nigérii a vlivu environmentálních faktorů na tyto konflikty.

2.4 Proměnné faktory

2.4.1 Populační růst

Růst populace nutně neznamená poškozování životního prostředí, ale pokud jej zkombinujeme se složením společnosti, dostupnými technologiemi a schématem spotřeby zdrojů, může prostředí poškozovat o to více a rychleji. V 60. letech 20. století se experti shodli, že 2 % nárůst populace je nejen alarmující, ale ukazuje, že populace Země se každých 35 let zdvojnásobí. Takový nárůst populace nutně bude znamenat nedostatky zdrojů potravy, prostoru a dalších pro život důležitých zdrojů. Následovat budou scénáře, kdy budou města

zaplněna chudým obyvatelstvem bez možnosti práce a neustálými konflikty. Ovšem v následujících dekádách se díky ekonomickému růstu, vzdělání a možnosti programů pro plánování rodiny, velikost běžné rodiny rapidně snížila. Z původních sedm až šest dětí na rodinu na čtyři až tři děti. Experti však následně došli k závěru, že je značně komplikovanější přimět rodiny se vzdát dalších jednoho až dvou dětí. Pak by se běžná rodina, tedy jeden pár, pohyboval na počtu dvou dětí. Tento vývoj vedl OSN k přehodnocení celkového růstu populace do roku 2025 z původních 8,2 na 8,5 milionu obyvatel v sektoru středního pásu Země. Co se týče celkové populace Země a dlouhodobějšího výhledu se z 10,2 miliardy obyvatel stalo 11,3 miliardy a to do konce 21. století (Homer-Dixon 1993: 17–18).

Podle dat, která uvádí Světová banka (The World Bank), dosáhla v roce 2020 světová populace počtu 7,76 miliardy obyvatel. Na přelomu tisíciletí se toto číslo pohybovalo okolo 6,11 miliardy obyvatel. V roce 2005 šlo o 6,51 miliardy obyvatel, v roce 2010 to bylo 6,92 miliardy a 2015 už 7,35. Z těchto čísel vyplývá, že každých 5 let populace vzrostla o cca 400 milionů. Konkrétně jde o nárůst o 400 milionů mezi lety 2000 až 2005, 410 milionů mezi lety 2005 až 2010, 430 milionů mezi lety 2010 až 2015 a 410 milionů mezi lety 2015 až 2020. Jedná se tedy o relativně stabilní lineární nárůst populace. Což by znamenalo, že v roce 2025, při průměrném ročním růstu 0,08 milionu obyvatel, bude světová populace na hodnotě 8,1 miliardy obyvatel (The World Bank 2022).

Tabulka 1: roční nárůst světové populace mezi roky 1990-2020.

Rok	Hodnoty (miliardy)	Roční nárůst (miliardy)
1990	5,28	xxxx
1991	5,37	0,09
1992	5,45	0,08
1993	5,54	0,09
1994	5,62	0,08
1995	5,72	0,1
1996	5,79	0,07
1997	5,87	0,08
1998	5,96	0,09
1999	6,03	0,07
2000	6,11	0,08

2001	6,19	0,08
2002	6,27	0,08
2003	6,35	0,08
2004	6,43	0,08
2005	6,51	0,08
2006	6,59	0,08
2007	6,67	0,08
2008	6,76	0,09
2009	6,84	0,08
2010	6,92	0,08
2011	7	0,08
2012	7,09	0,09
2013	7,18	0,09
2014	7,26	0,08
2015	7,35	0,09
2016	7,43	0,08
2017	7,52	0,09
2018	7,6	0,08
2019	7,68	0,08
2020	7,76	0,08
Průměrný roční růst		0,08

Zdroj: The World Bank 2022

Tato čísla ukazují, že původní předpoklady OSN počítaly s o dost vyšším nárůstem populace. Snížení počtu potomků pro jeden běžný pár na dva potomky, je při dnešním počtu obyvatel jedním z možných řešení přelidnění planety. Kapacita, která je téměř naplněna, by se jistým způsobem stabilizovala. Lze však jen těžko předpokládat, že se společnost smíří s konceptem kontroly porodnosti a především, že by bylo možné tento koncept udržet napříč veškerou společností.

Na základě uvedených skutečností demografové a experti předpokládali u chudých zemí “demografickou tranzici”. Změna vzorce reprodukce obyvatel byla zřejmá především v bohatých zemích, kde se v 19. a 20. století pokles úmrtí obyvatel vystřídal s poklesem

porodnosti. Tato na první pohled zřejmá změna byla jakousi kompenzací a nutně souvisela s vývojem společnosti. Tímto vývojem je myšleno bohatnutí populace a další sociální změny. Ovšem v tu chvíli, kdy není země schopná tento vývoj udržet, je více než pravděpodobné, že touto demografickou tranzicí neprojde a bude stagnovat (Homer-Dixon 1993: 18).

2.4.2 Spotřeba energie a zdrojů

Rok 1988 přináší celosvětovou komerční spotřebu energie na 8 miliard metrických tun oleje. Což by, pro představu, naplnilo krychli o délce hrany 1,3 míle (2 092 metrů). Tato spotřeba však vzrostla o neuvěřitelná 4 % jen za rok 1987. Od té doby a za následujících dvacet let spotřeba energie stoupala stabilně. Americké Ministerstvo energetiky předpokládalo do roku 2000 průměrný roční nárůst o 2 %. Podle Homera-Dixona v bohatých zemích bude spotřeba na jedince až 30krát vyšší (a v některých případech dokonce i více) než v chudých zemích. Homer-Dixon se rovněž domnívá, že nárůst spotřeby energie na jedince v bohatých zemích přesto nezačne stoupat, ba naopak bude stoupat spotřeba energie na člověka v rozvojových zemích. Industrializace, elektrifikace a rozvoj dopravní infrastruktury mohou, dle Homera-Dixona jen navýšit spotřebu energie u chudých a rozvojových zemí oproti zemím bohatým až o dvojnásobek (Homer-Dixon 1993: 19).

Experti předpokládali, že v první deseti letech 21. století dojde ke snížení spotřeby ropy, a naopak ke zvýšení spotřeby a závislosti na zemním plynu, jaderné energii, v té době neobvyklých zdrojích energie jako sluneční, větrné a vodní či také přílivové energie. Nesmíme ale zapomenout ani na chudé země, kde je běžným zdrojem pro vaření a vyhřívání dřevo. Tyto nekomerční zdroje energie jsou v oblastech Afriky, Indie a Číny čím dál hůře dosažitelné pro běžné obyvatelstvo, které se pro ně musí často vydávat až desítky kilometrů (Homer-Dixon 1993: 19–20).

Data z roku 2014 udávají roční spotřebu elektrické energie na 2,387 kilowatthodin na člověka. Tato spotřeba stoupá až do roku 2008, kde činí 2,884 kWp na osobu a překvapivě klesá v dalším roce na 2,794 kWp na jedince. Pokud se zaměříme na dostupná data od roku 2000 do roku 2014 bude průměrná roční spotřeba zaokrouhlených 2,762 kWp na hlavu. A průměrný roční růst spotřeby bude 0,049 kWp na hlavu. (The World Bank 2022).

Tabulka 2: roční spotřeba energie jedince mezi roky 2000-2014.

Rok	Spotřeba na hlavu (kWh)	Nárůst/Pokles (meziročně)
2000	2,387	xxxx

2001	2,38	-0,007
2002	2,435	0,055
2003	2,501	0,066
2004	2,579	0,078
2005	2,656	0,077
2006	2,773	0,117
2007	2,822	0,049
2008	2,844	0,022
2009	2,794	-0,05
2010	2,958	0,164
2011	3,023	0,065
2012	3,048	0,025
2013	3,107	0,059
2014	3,128	0,021
Průměrná spotřeba na hlavu za za rok		2,762
Meziroční nárůst/pokles		0,049

Zdroj: The World Bank 2022

2.4.3 Změna klimatu

Industrializace zemí, tedy lidská aktivita na Zemi, znamená produkci plynů jako jsou oxid uhličitý, chlorfluoruhlovodíky, metan a oxid dusičitý. Tyto plyny vypuštěné do ovzduší zpomalují teplo opouštějící povrch planety. Toto teplo planeta pohlcuje ze slunečních paprsků a čím více plynů je v ovzduší, tím více se ono teplo drží v naší atmosféře. Následkem toho se teplota na planetě zvyšuje a my tento jev nazýváme skleníkový efekt. Bez skleníkového efektu by na naší planetě panovaly teploty o 60° Fahrenheita nižší, tedy o 15,6° Celsia než v současné době. Celkové oteplení planety ale přináší i další změny, které nesmíme opomenout. Zvyšující se teplota například znamená, že mnohem větší množství vody se odpařuje do ovzduší. To zvyšuje množství oblačnosti, která vytváří nepropustnou vrstvu pro teplo. Na čem se odborníci ovšem neshodnout je, zda tento efekt bude mít pozitivní, či negativní následky. Pozitivním důsledkem by byl scénář,

kdy by oblačnost zadržovala teplo a negativním důsledkem, kdyby teplo naopak odrážela. Experti před 30 lety však dospěli konsenzu co se budoucnosti týče. Do roku 2025 se celková teplota na zemi zvýší o 2° Celsia a do konce 21. století dokonce o 5°C. Nemusí nám to připadat jako velká změna, ale od poslední doby ledové, před 18 000 lety, se celková teplota země zvedla jen o 9°C. Další predikcí je zvyšování poměrně teploty země každých 10 let o 0,5° po následujících století (Homer-Dixon 1993: 20).

To je rekordní zvyšování teploty v historii zatím nevídané. Jaký bude dopad takového zvyšování teploty ani se současnou technikou a modely, které odborníci používají, nedokážeme říct. Nicméně je potřeba počítat i s efektem, který na oteplování a stav podnebí mají například hory a pohoří. Ty mají přímý vliv na množství srážek v určitých oblastech stejně jako na rychlost směr větru. Víme však, že zvyšující se teploty budou mít vliv na Severní a Jižní pól, což v důsledku ovlivní oblast rovníku, kde dojde ke zvýšení hladin moří. Ta vzroste o 5,08 centimetru během jednoho desetiletí, a to především proto, že se slaná voda při vyšších teplotách rozpíná. V pobřežních oblastech budou častější srážky a vnitrozemí bude vysychat. Například Severní Amerika bude do roku 2030 o 3° až 5° Fahrenheita teplejší v létě a o 3° až 7° Fahrenheita v zimě. Takové zvýšení teploty vyústí ve vysychání půdy o 15 % až 20 %. Vlhkost půdy je kriticky důležitá pro zemědělství a produkci potravin s tím spojenou. V neposlední řadě je potřeba pamatovat na sociální dopady na společnost, spojené se zvyšováním teploty. Pro plodiny ničivé sucho, povodně, vlny veder a bouřky jsou události, které mohou kriticky ovlivnit stabilitu společností a nastolit zcela nový řád a rovnováhu životního prostředí, se kterými se budeme muset vyrovnat (Homer-Dixon 1993: 21).

Kdyby nebylo skleníkového efektu, a tady nesmíme zapomenout, že například takový oxid uhličitý vypouštíme do atmosféry i my lidé při pouhém dýchání, většina forem života by se potýkala s přežitím kvůli nízkým teplotám. Ovšem rostoucí populace a zároveň i vypouštění dalších plynů do ovzduší znamenají nepřírozeně se zvyšující teploty.

Oproti stavu průměrné teploty mezi lety 1961 a 1990 pozorujeme největší teplotní anomálii v roce 2016, kdy se průměrná teplota zvýšila o 0,80°C. Největší propad byl zaznamenán v roce 1992, kdy se odchylka dostala na 0,10°C. Z dostupných dat z let 1990 až 2019 je patrné, že průměrně se odchylka za rok pohybuje na 0,45 °C, avšak průměrný růst této odchylky je ročně 0,02 °C (Ritchie, Roser, Rosado 2020).

Tabulka 3: zvyšování teploty povrchu Země mezi roky 1990-2020.

Rok	Teplotní anomálie (°C)	Růst/Pokles anomálie (°C)
1990	0,3	xxxx
1991	0,25	-0,05
1992	0,1	-0,15
1993	0,15	0,05
1994	0,21	0,06
1995	0,33	0,12
1996	0,18	-0,15
1997	0,39	0,21
1998	0,54	0,15
1999	0,31	-0,23
2000	0,29	-0,02
2001	0,44	0,15
2002	0,5	0,06
2003	0,51	0,01
2004	0,45	-0,06
2005	0,55	0,1
2006	0,51	-0,04
2007	0,49	-0,02
2008	0,4	-0,09
2009	0,51	0,11
2010	0,56	0,05
2011	0,42	-0,14
2012	0,47	0,05
2013	0,51	0,04
2014	0,58	0,07
2015	0,76	0,18
2016	0,8	0,04

2017	0,68	-0,12
2018	0,6	-0,08
2019	0,74	0,14
Průměrná hladina odchyly (°C)		0,45
Průměrný růst/pokles odchyly (°C)		0,02

Zdroj: Ritchie, Roser, Rosado 2020

2.4.4 Poškození ozonové vrstvy

Ozonová díra nad Antarktidou značně přispívá k vyčerpání ozonu na jižní polokouli. Každé jaro se na jihu utvoří díra uvnitř větrného víru typu kruhu, který se nazývá cirkumpolární vír. S blížícím se létem se tento vír rozpadá a vzduch ochuzený o ozón se vydá z Antarktidy směrem na sever. Přestože ke stejnému jevu nedochází i na Severním pólu, a to především kvůli chemickým a atmosférickým procesům, vědci pozorují poslední tři roky náznaky toho, že se ozonová díra spolu s cirkumpolárním vírem může objevit i nad Severním pólem. Situace na obou pólech je jistě neodkladná, přesto je potřeba se zaměřit na chlorfluoruhlodíky šířící se celou atmosférou a především do vyšších vrstev. Na základě satelitních dat americká Agentura pro ochranu životního prostředí (EPA) v roce 1991 oznámila, že se hodnoty ozonu v atmosféře nad USA snížily o 4,5 % až 5 % během předchozího desetiletí, o 8 % nad severní Evropou a o 2 % ozónu více než severní polokoule přišla polokoule jižní. Na vině jsou industrializované země, které již do ovzduší vypustily nesmírné množství chlorfluoruhlodíků. Co je na těchto plynech zajímavé, je fakt, že jeho molekulám trvá v průměru 10 let, než se z povrchu Země dostanou do ovzduší a následně do středu stratosféry, kde je rozloží sluneční záření. Tímto ale jejich koloběh nekončí. Takto rozložené chlorfluoruhlodíky uvolní mimo jiné i chlór, který urychluje narušování ozonové vrstvy. To znamená, že v 90. letech 20. století a na počátku 21. století je ničení ozonové vrstvy nevyhnutelné. I když je těžké přesně předpovědět vývoj tohoto problému, matematické modely zjevně celou problematiku podcenily, EPA predikuje ničení ozonové vrstvy o 10 % až 12 % celosvětově. Do roku 2025 EPA předpovídá 15 % až 20 % pro celou atmosféru (Homer-Dixon 1993: 21–22).

Výzkum zakládající se na datech z let 1963 až 2001 ukazuje, že cirkumpolární vír, kterého se vědci obávali, se do roku 2001 statisticky zmenšil o 1,5 %. Toto zmenšení bylo pozorovatelné především během poslední dekády období zkoumání jevu. Zmenšování víru zároveň probíhalo ve všech ročních obdobích, zatímco pravidlem pro zmenšování tohoto jevu je, že probíhá v zimní měsících (Angell 2006).

Podle posledních dat z roku 2014 bylo do ovzduší vypuštěno 165 000 tun přírodních emisí, což jsou emise vypouštěné na základě fyziologického fungování člověka. Celková míra vypouštěných emisí do atmosféry byla 320 000 tun. V roce 1963 bylo množství vypouštěných přírodních emisí stejné jako v roce 2014, ale celkové množství emisí bylo 440 000 tun. Tedy o 120 000 tun více. Nejvyšší naměřená hodnota vypouštěných emisních plynů byla naměřena v roce 1988, kdy přírodní emise rovnaly opět 165 000 tunám, avšak celkové množství vypouštěných emisních plynů se pohybovalo na hodnotě 1,46 milionu tun, což je o 1,14 milionu tun více než v roce 2014 a o 1,02 milionu tun více než v roce 1963. Během 51 let jsme se dostali přes až absurdně vysoké hodnoty k těm prozatím nejnižším za toto období (Ritchie, Roser 2018).

Každé jedno procento snížení hodnoty ozónu v ovzduší zvyšuje pravděpodobnost rakoviny kůže o 2 %. To ovšem nemusí být tím největším problémem. Ultrafialové záření a radiace s ním spojená má mimo jiné i negativní vliv na rostliny, lesy a oceánský fytoplankton, který je sice koncem potravního řetězce v oceánech, s rostoucí teplotou se však jejich počet zvyšuje a může dojít i k narušení oceánské biosféry. Skleníkový efekt sice již upoutal pozornost obyvatel země, ale problémy jako jsou odlesňování, znehodnocování půdy, znečišťování a snižování zásob vody a snižování světových zásob ryb si zaslouží stejnou pozornost. Tyto další faktory mohou pouze umocnit dopady klimatických změn a rozhodně si zaslouží stejnou pozornost (Homer-Dixon 1993: 22–23).

Na základě dostupných dat je zřejmé, že stále prožíváme relativně strmý a lineární růst emisních hodnot vypouštěných do ovzduší. Za období let 1990 až 2018 byla průměrná hodnota vypouštěného CO₂ do ovzduší ročně 36933710,34 kt. Za toto období se v průměru roční množství vypouštěného CO₂ zvyšuje o 572331,43 kt. Největší pokles vypouštěných emisí jsme zaznamenali v roce 2009, kdy oproti předchozímu roku bylo množství vypouštěných emisí o 292490 kt nižší (The World Bank 2022).

Tabulka 4: vypouštění emisních plynů do ovzduší mezi roky 1990-2018.

Rok	Vypouštěné emise (kt)	Roční nárůst/pokles (kt)
-----	-----------------------	--------------------------

1990	29848570	xxxx
1991	30009210	160640
1992	29879100	-130110
1993	29970470	91370
1994	30152090	181620
1995	30839910	687820
1996	31379670	539760
1997	31691800	312130
1998	31860170	168370
1999	32018180	158010
2000	32781530	763350
2001	33235280	453750
2002	33702380	467100
2003	34882860	1180480
2004	36252860	1370000
2005	37346260	1093400
2006	38444310	1098050
2007	39738280	1293970
2008	40139260	400980
2009	39846770	-292490
2010	41817500	1970730
2011	43022060	1204560
2012	43582450	560390
2013	44233530	651080
2014	44438190	204660
2015	44423270	-14920
2016	44550150	126880
2017	45117640	567490
2018	45873850	756210

Průměrně množství vypoštěných emisí za rok (kt)		36933710,34
Průměrný pokles/nárůst (kt)		572331,43

Zdroj: The World Bank 2022

2.4.5 Odlesňování

Úroveň poškození lesních pralesů je velkou neznámou. Existují nejen různé úrovně degradace lesů, vykácené lesy se také kolikrát mohou ze svého zničení uzdravit díky vysazování nových stromů a samozřejmě jejich přirozené regeneraci. I satelitní snímky, které se často pro měření odlesňování používají, nejsou tak přesné, jak by se mohlo zdát. Každý z těchto faktorů jistým způsobem zkresluje úroveň poškození lesa, a tak komplikuje přesné určení stavu, ve kterém se lesy nacházejí. Nakonec nezbývá nic jiného než detailní terénní výzkum (Homer-Dixon 1993: 23).

Přes všechny tyto překážky Světový institut zdrojů (WRI) varuje před rychlým růstem zničených deštných pralesů. Tento výzkum (pracující s daty od roku 1970) a shodně i analýzy FAO – Agentury pro výživu a zemědělství při OSN (data až od roku 1980) hlásí poškození oblasti pralesů o ploše 11,4 milionů hektarů (FAO 1993). WRI však tvrdí, že tato oblast může být téměř dvakrát větší a udává plochu až 20,4 milionů hektarů. Pro představu se jedná o oblast velkou téměř jako Portugalsko. Plocha uzavřených tropických pralesů, tedy oblast, kterou při pohledu ze vzduchu zcela zakrývají stromy, se rozprostírá po území stejně velkém jako celé USA spolu s Mexikem (3 108 miliardy čtverečních metrů). Podle WRI jsou zvláště poškozeny lesy v Brazílii, na Kostarice, v Indii, v Myanmaru, na Filipínách a ve Vietnamu. Na příkladu Brazílie může pozorovat, že změna v politice týkající se přírodního prostředí může výrazně napomoci zpomalit tento jev. Rok 2025 přinese podle předpokladů, kterým ovšem nemůžeme díky zkresleným datům zcela věřit, naprosté vymýcení lesů v jižní a jihovýchodní Asii a střední Americe (Homer-Dixon 1993: 23–24).

Předpoklad, že do roku 2025 dojde k naprostému vymýcení lesů a pralesů v jihovýchodní Asii a střední Americe, se zdá být mylným. Je pravdou, že mezi lety 1990 a 2020 přišla jihovýchodní Asie, zvláště pak Indonésie a Kambodža, o zalesněnou plochu velkou jako Německo. Oblast jihovýchodní Asie je rovněž oblastí, která nejrychleji přichází o zalesněné plochy. V roce 2010 ovšem přišla změna v politice zemí a také podpora od EU, která tento trend mírně zpomalila. Samozřejmě se můžeme pouze dohadovat, zda tato změna přišla včas a je udržitelná. Na vině je zemědělství, lesní požáry a vysazování jednoho druhu plodin (palem) (Russell 2020). Podle nejnovějších výzkumů sice nedojde k naprostému

vymizení lesů v oblasti jihovýchodní Asie. Do roku 2050 dojde však ke zmenšení současných zalesněných ploch o 5,2 milionu hektarů (Estoque, Ooba, et al. 2019).

Stejně tak byly mylné i předpoklady ohledně oblasti střední Ameriky, se kterými počítal Homer-Dixon. Přestože ve střední Americe pozorujeme trend snižování stavu zalesněných ploch a to stabilně již od roku 1990 v roce 2020 tato oblast disponovala 46,5 % zalesněné plochy z celého svého země (The World Bank 2022).

Podle dostupných dat, došlo v mezidobí let 1990 až 2016 ke zmenšení zalesněných území z 31,6 % na současných 30,7 %. Zmenšování těchto ploch probíhá téměř lineárně a každý rok se zalesněná území zmenší o průměrných 31,2 % (The World Bank 2022).

Tabulka 5: odlesňování na povrchu Země mezi roky 1990-2016.

Rok	Zalesněná plocha (%)	Nárůst/pokles (%)
1990	31,6	xxxx
1991	31,6	0
1992	31,6	0
1993	31,6	0
1994	31,5	-0,1
1995	31,5	0
1996	31,4	-0,1
1997	31,3	-0,1
1998	31,3	0
1999	31,2	-0,1
2000	31,2	0
2001	31,1	-0,1
2002	31,1	0
2003	31,1	0
2004	31	-0,1
2005	31	0
2006	31	0
2007	30,9	-0,1

2008	30,9	0
2009	30,9	0
2010	30,9	0
2011	30,8	-0,1
2012	30,8	0
2013	30,8	0
2014	30,8	0
2015	30,7	-0,1
2016	30,7	0
Průměrná velikost zalesněné plochy (%)	31,12	31,12
Průměrný pokle/nárůst za rok (%)		-0,03

Zdroj: The World Bank 2022

2.4.6 Eroze půdy

Zemědělská půda tvoří dnes 1,5 miliard hektarů. Optimisté odhadují, že má naše planeta kapacitu zemědělské půdy mezi 3,2 miliardy hektaru až 3,4 miliardy hektarů (World Resources Institute et al., 1992: 17). Je však zřejmé, že ta nejlepší a nejkvalitnější půda je již využita. Zbývající půda je méně kvalitní, a tak i méně úrodná, nachází se v oblastech s nedostatečnými srážkami či v podmínkách s nedostatečným zavlažováním nebo je napadena škůdci, nevyčistitelná, neoratelná a nevhodná pro sadbu. Experti odkazují na půdu jako vzácný zdroj ve chvíli, kdy je 70 či více procent dostupné půdy znečištěno, znehodnoceno a kdy není schopna produkce plodin (Homer-Dixon 1993: 25).

Asie, která nabízí 82 % veškeré zemědělské plochy na Zemi, svoji půdu kultivuje. Afrika a Latinská Amerika má mimo jiné mnohem méně zemědělské půdy, zároveň zde dochází k nepřiměřené redistribuci této půdy mezi chudé a bohaté, což způsobuje sociální tlak a rozvoj zemědělství stagnuje. V rozvojových zemích se zemědělská půda a její plocha rozšiřuje jen o 0,26 % každý rok v 80. letech 20. století, což je o polovinu méně, než v 70. letech. Hodnoty jako zemědělská půda na hlavu klesají každý rok o 1,9 %. Bez upřednostnění rozšiřování zemědělské půdy v rozvojových zemích se experti obávají poklesu zemědělské půdy na hlavu o 0,17 % do roku 2025 (Homer-Dixon 1993: 25).

Hlavními problémy, kterým čelíme a které způsobují ztráty zemědělské půdy jsou rozšiřování měst, eroze půdy, vyčerpání živin, kyselost půdy, slanost a zhušťování půdy (což přímo souvisí se schopností půdy zadržovat vodu) a v neposlední řadě nadměrné zavlažování a následné zamořování půdy. Podle odhadů geografa Václava Smila Země ztratí mezi lety 1985 a 2000 okolo 100 milionů hektarů orné půdy. Smil předkládá překvapivě děsivý případ Číny. Ta za 20 let přišla o 30 % celkové počtu zemědělské půdy země. Od roku 1957 do roku 1977 země přišla o 33 milionů hektarů (Homer-Dixon 1993: 25–26).

Podle dostupných dat je roční velikost plochy, na které se pěstují potraviny, 37,06 %. Největší šok zažilo zemědělské hospodářství v letech 1991 a 1992, kdy se z 38,8 % orné půdy stalo 36,9 %. Pro zemědělství vhodná půda se v průměru ročně zmenší o 0,07 %, což by pro rok 2025 znamenalo zmenšení orné půdy o 0,49 % (The World Bank 2022).

Tabulka 6: dostupnost zemědělské půdy mezi roky 1990-2018.

Rok	Zemědělská plocha (%)	Nárůst/Pokles (%)
1990	38,8	xxxx
1991	38,8	0
1992	36,9	-1,9
1993	36,8	-0,1
1994	36,9	0,1
1995	36,9	0
1996	37	0,1
1997	37,1	0,1
1998	37,2	0,1
1999	37,2	0
2000	37,3	0,1
2001	37,3	0
2002	37,2	-0,1
2003	37,1	-0,1
2004	36,7	-0,4
2005	36,8	0,1
2006	36,8	0

2007	36,8	0
2008	36,7	-0,1
2009	36,7	0
2010	36,7	0
2011	36,9	0,2
2012	36,9	0
2013	36,9	0
2014	36,9	0
2015	36,7	-0,2
2016	36,7	0
2017	37	0,3
2018	36,9	-0,1
Průměrná velikost zemědělské plochy (%)		37,06
Průměrný nárůst/ pokles ročně(%)		-0,07

Zdroj: The World Bank 2022

Pro rozvojové regiony jako je Afrika, je rozšiřování plochy zemědělské půdy klíčové. Aby se tyto regiony byly schopné rozvíjet jak společensky, tak ekonomicky, a především obstály proti konkurenci ostatní regionů, je rozvoj agrikultury klíčový.

2.4.7 Zásoby vody

Znečištění pitné vody bude ve 21. století hlavním zdrojem obav a konfliktů. Podle Homera-Dixona v roce 1993 lidstvo spotřebovalo přibližně 3 500 kubických kilometrů vody za rok. Tato voda je čerpána z několika zdrojů, primárně však z řek a je používána především v zemědělství a následně je z celkového množství vráceno 1 400 silně znečištěných kubických kilometrů zpět do vodních zdrojů (pro představu, Niagarskými vodopády ročně proteče okolo 90 kubických kilometrů vody). A spotřeba vody stoupá každým rokem o 2 až 3 %. Kompletní součet všech říčních toků je v daném, a tedy každém okamžiku přibližně 2 000 kubických kilometrů. Nesmíme však opomenout koloběh vody, tedy na vodu odpařenou z řek a následně znovu zkapalněnou v atmosféře, a nakonec ve formě srážek znovu vrácenou na povrch země.

Pokud připočteme i tuto obíhající vodu, kapacita vodních toků se zvedne na 40 000 kilometrů kubických (Homer-Dixon 1993: 26).

Z těchto čísel se zdá, že je vodních zdrojů více než dostatek, není tomu však ve všech regionech a sušší regiony nemají stejnou možnost, jako většina Evropy, značná část spojených států, indické okolí Gangy a severozápadní provincie Číny, využít svoji veškerou odtokovou vodu. Rychlý populační růst může značně snížit zdroje dostupné vody na jedince v regionech, které se nacházejí ve výšinách oproti již zmíněným regionům. Voda tak bude ve výše se nacházejících regionech chybět v běžné domácí spotřebě a samozřejmě v průmyslové a zemědělské spotřebě. Pokud nastane scénář, kdy skleníkový efekt promění klima takovým způsobem, že se změní srážkové vzorce, je vysoce pravděpodobné, že některé z již v současné době trpících regionů nebudou dále schopny bojovat se suchem. V roce 2025 se předpokládá, že Střední východ a některé části Afriky budou čelit ještě drastičtějším podmínkám než v současnosti. Voda a zemědělství na ní závislé bylo vždy problémem znepokojující tyto regiony. Příkladem je řeka Nil, která nejen že protéká hned devíti zeměmi, ale je i hlavním zdrojem vody pro zemědělství v Egyptě a Súdánu. Také další africké řeky, o které se dělí hned několik zemí, si zaslouží bližší pozorování. Zambezi, která protéká osmi státy a Niger, která protéká hned deseti státy, budou v budoucnu střetem zájmu i konfliktů. (Homer-Dixon 1993: 26–27).

Rychlý výpočet nám ukáže, že tři řeky (Nil – 11, Zambezi – 8, Niger – 10) jsou zdrojem vody pro 29 států, což znamená, že napájí více jak polovinu celého afrického kontinentu. Je jen otázkou času než se jeden či aliance více států rozhodne, že se o drahocenný zdroj vody již nechtějí dělit.

Homer-Dixon zmiňuje hned několik možných příčin jak vnitrostátních, tak mezistátních konfliktů. Jako častou příčinu mezistátních konfliktů zmiňuje “tření” mezi národy. Příkladem je situace v Turecku, kdy se turecká strana rozhodla pro zadržování toku řeky Eufkrat na tureckém území. Tento akt znamenal velký problém pro syrskou stranu, která následkem zadržování vodního toku řeky Eufkrat přišla o jednu čtvrtinu životně důležitého zdroje vody. Tímto ovšem starosti s dostatkem vody pro Sýrii neskončily. Turecko plánovalo na řece Eufkrat postavit v celku 20 přehrad, které by pro Sýrii a již tak významně omezený přítok vody znamenaly snížení o další třetinu. Syrská města a farmy, které se potýkaly s masivním nedostatkem vody, by se tak dostaly do stavu téměř absolutního sucha. A s přírůstkem obyvatel o 3, 6 % ročně, který je jedním z nejvyšších na světě, to znamená frustraci pro celou zemi a napětí, které je směřováno na Turecko (Homer-Dixon 1993: 5).

Mezi lety 2003 až 2009 přišlo povodí Tigris a Eufrat o 117 milionů krychlových stop, což přibližně odpovídá 3,7 milionům metrů krychlových pitné vody. Jich a východ Turecka se potýkal se suchými ornými poli, sucho a písečné bouře snížili úrodnost o 51 %, což zasáhlo 2 miliony lidí žijících na jihu. Ti se mimo jiné museli potýkat i s nedostatkem pitné vody a výpadky elektřiny. Množství sklizených potravin za rok se v Sýrii snížil o 38 % a následkem toho ztratilo práci a schopnost samo obživy 800 000 obyvatel. Do konce roku 2010 se lidé ze 160 vesnic rozhodli opustit Sýrii (Wasinger 2015: 79–80).

Nejnižší spotřebu vody pozorujeme v letech 1990 a 1992, kdy se roční spotřeba pohyboval na 3,32 bilionech kubických metrů. Naopak největší spotřebu zaznamenáváme v roce 2007, kdy se hodnoty pohybovaly na čísle 4,07 bilionu kubických metrů vody. Dostupné data nám ukazují, že průměrná roční spotřeba vody za dané období je 3,72 bilionu kubických metrů. Zatímco průměrný roční nárůst spotřeby vody je 0,03 bilionu kubických metrů. Podle těchto dat může v roce 2025 očekávat spotřebu vody na hodnotách 4,32 bilionů kubických metrů (Ritchie, Roser 2015).

Tabulka 7: roční spotřeba vody mezi roky 1990-2014.

Rok	Roční spotřeba vody (kubický metr) - biliony	Růst/pokles spotřeby
1990	3,32	xxxx
1991	3,42	0,1
1992	3,32	-0,1
1993	3,36	0,04
1994	3,46	0,1
1995	3,42	-0,04
1996	3,34	-0,08
1997	3,44	0,1
1998	3,5	0,06
1999	3,65	0,15
2000	3,79	0,14
2001	3,86	0,07
2002	3,81	-0,05
2003	3,72	-0,09
2004	3,85	0,13

2005	3,83	-0,02
2006	3,99	0,16
2007	4	0,01
2008	3,95	-0,05
2009	4,07	0,12
2010	3,87	-0,2
2011	3,99	0,12
2012	3,99	0
2013	3,99	0
2014	3,99	0
Průměrná roční spotřeba (kubický metr) - biliony		3,72
Průměrný růst/pokles spotřeby (kubický metr) - biliony		0,03

Zdroj: Ritchie, Roser 2015

2.4.8 Zásoby ryb

V problematice zásob ryb je hlavní otázkou, zda je možné udržet současné množství ryb a jejich zásoby při stejné zátěži rybářského průmyslu. FAO odhaduje, že pokud bychom chtěli, aby byl stav zásob ryb udržitelný, mohli bychom ročně vylovit 100 milionů metrických tun sladkovodních ryb. Mezi lety 1950 až 1988 došlo k pětinasobnému zvýšení vylovených ryb. Z 20 milionů metrických tun se stalo 98 tun. Důkazy, že se blížíme na samou hranici udržitelnosti zásob ryb, nabízí jižní Indie, jejíž zásoby ryb již kolabují. V roce 2000 se bude poptávka po rybách pohybovat na hodnotě 120 milionů tun za rok a v první čtvrtině století vzroste až na 160 milionů tun ročně. Předpokládá se, že část těchto požadavků bude uspokojena díky chovu ryb v líhních, ale také díky druhům, které se prozatím nedostávají běžně na trh či se dokonce vyhazují jako odpad. Tento přechod bude znamenat velký problém pro malé podnikatele, pro které je rybolov zdrojem obživy (Homer-Dixon 1993: 27–29).

Degradace rybářského průmyslu opět zasáhne především chudé a rozvojové země, kde je rybolov jedním ze způsobů obživy pro malé podnikatele a samozřejmě i zdrojem potravy pro obyvatele samotné. Pokud většinu zásob ryb vyloví velké společnosti s lepšími technologiemi, přijdou tyto oblasti o zdroj financí i potravin. Tyto oblasti se zaplní

nezaměstnanými a propast mezi bohatými a chudými se zase o kus prohloubí. Vznikne další možný zdroj konfliktů na vnitrostátní úrovni a v případě migrace, na úrovni mezistátní.

V produkci rybolovu vidíme největší propad mezi lety 1997 a 1998, kdy roční výlov klesl o 5 421 886 metrických tun. Ve zbytku případů ovšem produkce stoupá vcelku stabilně s průměrným ročním nárůstem 3874654,92 metrických tun ročně. Pokud se tato situace nezmění, produkce rybolovu může dosáhnout v roce 2025 hodnoty 238 487 678 metrických tun (The World Bank 2022).

Tabulka 8: výlov ryb mezi roky 1990-2015.

Rok	Výlov (metrické tuny)	Nárůst/pokles (metrické tuny)
1990	102874756	xxxx
1991	103226564	351808
1992	107627076	4400512
1993	112216975	4589899
1994	121159878	8942903
1995	124928828	3768950
1996	128950267	4021439
1997	128760312	-189955
1998	123338426	-5421886
1999	132416866	9078440
2000	136488432	4071566
2001	136282794	-205638
2002	139688317	3405523
2003	139830434	142117
2004	148746929	8916495
2005	151518162	2771233
2006	152829754	1311592
2007	156495952	3666198
2008	159493839	2997887
2009	163312150	3818311
2010	166876014	3563864

2011	175816234	8940220
2012	180532909	4716675
2013	188864094	8331185
2014	193445422	4581328
2015	199741129	6295707
Průměrný roční výlov (metrické tuny)		145210096,65
Průměrný roční růst/pokles (metrické tuny)		3874654,92

Zdroj: The World Bank 2022

2.4.9 Biodiverzita

Zjednodušeně se jedná o rozmanitost druhů žijících v jedné biosféře či ekosystému. Na zemi žije mezi 5 miliony až 30 miliony různých živočišných zdrojů. Největší proměnou v těchto počtech jsou deštné pralesy, kde nejsou vědci schopni přesněji určit počet druhů obývajících tuto biosféru. Pro vědce jsou deštné pralesy zdrojem genetických informací, které mohou hrát zásadní roli v zemědělství (potencionální zdroj nových rostlin), ve zdravotnictví a v průmyslové výrobě, kde se bavíme o výrobcích na spektru od barev až po lubrikanty. Většina těchto genetických informací, důležitých pro vědce, se nachází u hmyzu a mikrobů, které se nám ještě nepovedlo zařadit či objevit. Odlesňování způsobuje, že množství druhů, které nejsme reálně schopni spočítat, přestává existovat a my zároveň přicházíme o jejich jedinečné genetické informace. Za posledních 600 milionů let jsme se setkali s pěti případy velkého vymírání na naší planetě. To nejmasivnější bylo před 240 miliony let, kdy vyhynulo více než 80 % mořských druhů a nejznámějším případem bylo vyhnutí dinosaurů před 65 miliony let. Všechny 5 případů má však společné to, že zástupci fauny byli ovlivněni mnohem více než zástupci flóry. Následná obnova biodiverzity po těchto incidentech trvala 10 milionů až 100 milionů let. Současnost přináší rychle mizení velkého množství živočišných druhů, které je způsobeno mizením deštných pralesů. Harvardský biolog E.O. Wilson spočítal, že vyhynulých druhů pocházejících pouze z deštných pralesů, může být pravděpodobně 4 000 až 6 000 za rok. Tato rychlost vymírání druhů je desetkrát rychlejší než přirozené vymírání, které je součástí evolučního procesu. Spojí-li se rychlé změny klimatu s odlesňováním, dostaneme se na číslo 25 %, které znamená množství druhů, o které přijdeme, z celkového počtu žijících druhů na planetě v následujících 100 letech. Zapomeneme-li na morální stránku

věci, mohlo by se jednat o příhodu, kterou by lidstvo nemuselo překonat (Homer-Dixon 1993: 29–31).

Biodiverzita je základem pro koloběh každého přírodního systému. Pokud se zhroutí takový systém a nastanou problémy jako degradace půdy či nedostatečná zásoba ryb, okamžitě hrozí mezilidský konflikt založený na boji o vzácné zdroje. Možností je i masivní migrace obyvatel a s ní spojené konflikty.

2.4.10 Shrnutí

Každý z výše zmíněných 9 environmentálních faktorů může být zdrojem ozbrojených konfliktů. Některé, jako např.: proměna klimatu, poškozování ozónové vrstvy či ztráta biodiverzity, mohou být spíše příčinou globálních či mezinárodních konfliktů, protože zasahují více zemí či celou planetu. Ať už bude důvodem ke konfliktům ovlivněných těmito třemi proměnnými masivní migrace obyvatel, nedodržování ekologických dohod jednou zemí či nevole dotyčné země zdroj environmentálních problémů odstranit. To však nevylučuje pravděpodobnost znaku konfliktu na právě těchto faktorech. Avšak na základě předpokladu zkoumaných zemí uvedených v kontextuální části této práce nebudou pro potřeby analytické části zkoumány tyto environmentální faktory: odlesňování, vyčerpání zdrojů ryb a ztráta biodiverzity. Každý z těchto faktorů má pouze marginální podíl na stav země a je tak pro potřeby analýzy zanedbatelný.

Ovšem v případě zbylých 6 environmentálních faktorů (růst populace, spotřeba energie a zdrojů, proměna klimatu, poškozování ozónové vrstvy, ztráta zemědělské půdy a pokles zásob vody) je situace jiná. Tyto faktory přímo ovlivňují místní komunity ve zkoumaných zemích, a proto jsou pro tuto práci zásadní. Například růst populace je dlouhodobým problémem celého afrického kontinentu. Znamená méně prostoty k životu pro obyvatelstvo, zmenšující se zásoby potravin, vody, zemědělské půdy a jejich přerozdělování, ale také větší znečištění jak prostředí, tak ovzduší. Jedná se právě o již dříve zmiňovanou lidskou aktivitu a její produkci v dané lokalitě, v tomto případě v Nigérii a Jižním Súdánu. Spotřeba energie a zdrojů je opět lokálním problémem. Příkladem je těžba ropy v Nigérii, která dlouhodobě znamená znečištění prostředí a ovzduší, se kterým se obyvatelé musejí potýkat. Protože je ropa zdroj neobnovitelný, alespoň z hlediska délky průměrného lidského života, při jeho vyčerpání země přijde o důležitý zdroj příjmů a obyvatelstvo o zaměstnanost se zdrojem spojenou. S tím vzniká velká pravděpodobnost chudoby obyvatelstva a oslabení země. Odpovědí je samozřejmě přeorientování se na jiné například obnovitelné zdroje, což v některých zemích Afriky již probíhá, otázkou však zůstává,

zda se tento přechod podaří včas a nebude znamenat potenciální důvod ke konfliktům mezi obyvateli bojujícími o nedostatkové životně důležité zdroje. Každý z těchto 6 faktorů může být zdrojem konfliktů hned na třech úrovních, které rovněž definuje Homer-Dixon. Prvním je lidská aktivita, druhým množstvím dostupných zdrojů a třetím přerozdělování těchto zdrojů.

2.5 Zdroje konfliktů

2.5.1 Lidská aktivita

Můžeme identifikovat tři hlavní zdroje konfliktů založených na environmentálních faktorech. Prvním je lidská aktivita. Ta především ovlivní rychlost vyčerpávání environmentálního zdroje (faktoru) a jejich kvalitu. Pro měření stavu environmentálního zdroje používáme termíny kapitál a příjem, kdy kapitál odkazuje na zásobu zdrojů, která generuje určitou hladinu příjmů ze zdroje. Tyto z kapitálu generované příjmy pak používáme pro lidskou spotřebu. Kvalitní půda vhodná pro pěstování je tedy kapitálem a příjmem jsou plodiny na půdě vypěstované. S těmito pojmy souvisí i termín udržitelné hospodářství, v tomto případě zemědělské hospodářství. Udržitelnost spočívá v jednoduchém principu zanechání půdy ve stavu neponičeném, a ještě lépe téměř netknutém pro budoucí generace, které z této půdy – kapitálu – budou těžit potraviny – příjmy – ve stejné míře jako předchozí generace. Pokud dokážeme, aby přirozený rozklad zbytků rostlin ročně vytvořil jednu setinu palce nové orné půdy na každém poli, tak dosáhneme udržitelného zemědělského hospodářství (Homer-Dixon 1993: 33–34).

2.5.2 Množství zdrojů

Druhým je růst populace, který může výrazně snížit množství obnovitelných zdrojů, které jsou k dispozici na jednoho člověka (Homer-Dixon 1993: 34).

Představme si pole rozdělené do 40 stejně velkých metrových čtverců. V současné době je celková populace řekněme 10 lidí. Každý má tedy 4 čtverce. Ale lidé se rozhodnou, že budou mít více jak dvě děti na pár, a tak se brzy stane, že každý jedinec bude mít čtverce pouze 3 a v ještě vzdálenější budoucnosti už si bude několik jedinců dělit jeden čtverec. Každý čtverec samozřejmě produkuje pouze určité množství potravin a v tu chvíli, kdy se někdo rozhodne, že by měl rád více čtverců než ostatní, nebo že sousedovi čtverce plodí více, vzniká konflikt.

2.5.3 Přerozdělování zdrojů

Třetím je přerozdělování zdrojů a nerovnoměrnost, která může vzniknout. Scénář kdy většina zdrojů skončí v rukou jednoho a zbytek nemá dost na vlastní obživu, není nic nového. I z tohoto důvodu má každá společnost své zákony a pravidla, která upravují a definují hranice vlastnictví. Takto vzniklá “majetková práva” ovlivňují, jak jsou zdroje přerozdělovány mezi různé skupiny obyvatel společnosti. Často jsou upravována na základě rozvojových projektů a inovace v technologiích. Právě ty redefinují hodnotu dostupných zdrojů (Homer-Dixon 1993: 34–35).

2.5.4 Shrnutí

Tyto tři skupiny příčin vzniku konfliktů jsou zásadní pro instrumentální případovou studii, protože samotná přítomnost environmentálních faktorů není důkazem o pravděpodobném vzniku konfliktů v území zkoumaných zemí. Tyto tři skupiny příčin konfliktů budou tedy použity pro faktické dělení u každého ze zkoumaných faktorů a určení jejich vlivu v dané zemi.

3. Metodologická část

3.1 Instrumentální případová studie

V rámci instrumentální případové studie, která je jedním ze dvou pilířů analýzy potřebné pro výstup této bakalářské práce, jsou předloženy případy vlivu environmentálních faktorů na konflikty v Jižním Súdánu a Nigérii. Analýza se nejdříve zaměřuje na články informující o environmentálních faktorech ve zkoumaných zemích, následně je propojuje kontextem teoretické části a výstupem je potencionální budoucí vliv na společnost a konflikty ve zkoumaných zemích. Výsledkem instrumentální případové studie jsou odpovědi na výzkumné otázky: „Které environmentální faktory ovlivňují ozbrojené vnitrostátní konflikty? A jakým způsobem tyto environmentální faktory ovlivní budoucí vývoj konfliktů ve zkoumaných zemích?“

Instrumentální případová studie je provedena na předpokladu přítomných environmentálních faktorů ve zkoumaných zemích. Z devíti environmentálních faktorů, které předkládá teorie Homera-Dixna bylo vybráno 6 faktorů, které nejlépe poslouží při komparativní části celé analýzy. Těmito faktory jsou: růst populace, spotřeba energie a zdrojů, proměna klimatu, poškozování ozonové vrstvy, ztráta zemědělské půdy a pokles zásob vody. Faktory, které byly autorkou z výběru vyřazeny, jsou podle autorky pro zkoumané země nevhodné a zároveň není pravděpodobné, aby měly skutečný dopad na výsledky analýzy. Těmito faktory jsou: odlesňování, vyčerpání zásob ryb a ztráta biodiverzity. Odlesňování jako ovlivňující environmentální faktor byl z výběru vyloučen, protože obě země mají pouze okolo 10 % území pokryto lesy. Jižní Súdán disponuje celkovou rozlohou 644 329 kilometrů čtverečních a z toho je pouze 11,3 % zalesněno. Podobně na tom je Nigérie s celkovou rozlohou 923 768 kilometrů čtverečních z čehož pouze 9 % tohoto území pokrývá les. Druhý faktor, tedy vyčerpání zásob ryb byl z výběru vřazen na základě faktu, že Jižní Súdán nemá přístup k moři jako největšímu zdroji ryb. Nigérie sice přístup k moři má avšak autorka se domnívá, že pro potřeby komparativní studie je tento faktor nepodstatný. Třetím vyřazeným faktorem je biodiverzita, která byla z výběru zařazena čistě na základě nedostatku vhodných dat pro následnou komparaci zemí a jejich potenciálu pro konflikt.

3.2 Komparativní analýza

Komparativní analýza bude provedena na základě environmentálních faktorů, které byly doloženy jako přítomné ve zkoumaných zemích. Země a jejich faktory budou podrobeny komparativní analýze, kdy každý jeden environmentální faktor, který je v zemi přítomen či naopak nepřítomný bude znamenat potenciál konfliktu, který má zkoumaná země do budoucna. Výsledky celé komparace budou mimo jiné odpovědi na výzkumné otázky. Zároveň bude výsledek komparativní studie důkazem podobnosti či rozdílnosti zkoumaných zemí a jejich potenciálu pro konflikt.

Každý jeden z vybraných a instrumentální případové studii podrobených faktorů bude komparován s faktory druhé země a následně bude označen jako ten s větším, či menším potenciálem jako příčina budoucích konfliktů ve zkoumaných zemích. Po provedení celkové komparace bude výsledkem odpověď na výzkumné otázky: "Která ze zkoumaných zemí má větší potenciál konfliktu na základě zkoumaných environmentálních faktorů? A liší se vliv jednotlivých environmentálních faktorů na ozbrojené vnitrostátní konflikty ve zkoumaných zemích?"

4. Analytická část

4.1 Instrumentální případová studie

4.1.1 Jižní Súdán

4.1.1.1 Růst populace

Od vzniku JS jako nezávislého státu pozorujeme pokles v růstu populace. Na vině je jistě občanská válka, která v zemi probíhala mezi lety 2013 až 2018. Podle dostupných dat největší pokles růstu populace však pozorujeme již před začátkem války a poté v následujících pěti letech, kdy meziroční růst populace každý rok klesal o 0,4 % až 0,5 %. Od ukončení války populace opět roste a to o 0,2 % mezi lety 2018 a 2019 a o 0,4 % mezi lety 2019 a 2020. Průměrný meziroční růst populace mezi lety 2018 až 2020 byl 0,3 % což znamená, že do roku 2025 se populace zvýší o 1,5 %.

Tabulka 9: roční nárůst populace Jižního Súdánu mezi roky 2011-2020.

Rok	Růst/Pokles (%)	Meziroční růst/pokles (%)
2011	3,3	xxxx
2012	2,8	-0,5
2013	2,4	-0,4
2014	1,9	-0,5
2015	1,5	-0,4
2016	1,1	-0,4
2017	0,7	-0,4
2018	0,6	-0,1
2019	0,8	0,2
2020	1,2	0,4

Průměrný růst/pokles (%)		1,63
Průměrný meziroční růst/pokles (%)		-0,23

Zdroj: The World Bank 2022

Populace JS k roku 2022 čítá 11 544 905 obyvatel s rozlohou země 644 329 kilometrů čtverečních (The World Factbook 2022).

Rychlý růst populace znamená pro zemi riziko nedostatku potravy a také pracovní síly, která by potravu zajistila. Po občanské válce, kterou si JS prošel, a při které zahynulo více jak 2 miliony obyvatel, je v zemi nejvíce obyvatel ve věku 0 až 14 let (41,58 %). To znamená, že tuto skupinu spolu s dalšími 6,46 % obyvatel ve věku nad 55 let musí uživit obyvatelé v produktivním věku, tedy mezi 15 až 54 lety, kteří tvoří 51,95 % z celé populace. Můžeme tedy předpokládat, že během několika následujících let bude těchto 51,95 % populace žít zbylých 48,05 %. A nesmíme zapomenout na fakt, že od konce občanské války se populační růst zvýšil o 0,2 % v roce 2019 a o 0,4 % v roce 2020. Tento růst se bude zvyšovat, a tak se brzy země dostane do fáze, kdy bude ještě více mladých obyvatel, kteří budou odkázaní na produkci starších obyvatel, zatímco populace v produktivním věku bude oslabovat. Se ztenčujícími se zásobami potravin můžeme očekávat spory mezi jednotlivými kmeny, které budou o tyto vzácné zdroje usilovat třeba i násilím. V tomto případě jsou hlavními příčinami množství zdrojů a jejich přerozdělování mezi obyvateli. Více obyvatel, stejně či méně pracovní síly bude znamenat stejně či méně zdrojů k přerozdělení. Je nutné počítat i s nepoměrem při přerozdělování zdrojů.

4.1.1.2 Spotřeba energie a zdrojů

V roce 2013 obnovil JS těžbu ropy v severní oblasti země. Těžba byla původně pozastavena kvůli konfliktům se severním sousedem země, od kterého se v roce 2011 odpojil jako nezávislý stát. Země se ale konečně dohodly na přesunu ropy přes hranice země a proces těžby byl obnoven. Tento krok byl vnímán jako poslední naděje na vyhnutí se konfliktu mezi zeměmi. A protože je JS při prodeji ropy závislý na přístavech SS, kromě tohoto mírového řešení či války nebylo dalších východisek. Obě země jsou přitom na tento druh příjmu odkázány i co se týče státních financí a když JS obvinil SS z krádeže kvůli příliš vysokým cenám za vývoz přes území svého severního souseda, byl konflikt na spadnutí. Ministr ropy

v JS však informoval, že nově vzniklá dohoda byla vnímána jako mírová dohoda a že spory, které celé situaci předcházely, jsou tímto zažehnány. Po hrozbě mezinárodního sporu a po silné hrozbě ekonomické recese, kterou JS zažil po ukončení těžby ropy, všichni doufali, že se země vrátí zpět k produkci 35 000 barelů ropy denně, protože jediné tak se země mohla vzpamatovat z krize, kterou si prošla (BBC 2013).

V roce 2018 JS a SS dospěli k dohodě o obnově ropné infrastruktury obou zemí a to v období 3 měsíců. Jejich vzájemná spolupráce má zajistit zvýšenou produkci ropy a tak i větší příjmy pro nejmladší zemi světa (Reuters 2018).

Těžba a spotřeba ropy jako environmentální faktor v JS může být příčinou mezinárodních konfliktů, autorka však nenašla důkazy, že by tento faktor působil přímo na vnitrostátní scéně. Lze tedy předpokládat, že spotřeba energie a zdrojů jako faktor nezpůsobí do budoucna žádné vnitrostátní konflikty na území JS. Avšak je pravděpodobné, že by konflikt na hranici mezi JS a SS mohl působit na populaci obývající tuto oblast a následně způsobit přemísťování obyvatel do méně konfliktních oblast, což by naopak mohlo vyústit v konflikty mezi skupinami obyvatel sídlících v oblastech, kam migrující obyvatelstvo bude směřovat. Tento environmentální faktor tak nebude mít přímý vliv na vnitrostátní ozbrojené konflikty, může však částečně přispět k napětí mezi skupinami obyvatel. Možnou příčinou konfliktu by zde mohla být lidská aktivita, avšak lze ji považovat jen za dílčí příčinu, jelikož ne výlučně přispívá k napětí místního obyvatelstva a ke vzniku vnitrostátního ozbrojeného konfliktu.

4.1.1.3 Proměna klimatu, nedostatek vody, nedostatek zemědělské půdy

Johan Schaar z mezinárodního institutu pro výzkum míru v roce 2019 řekl, že přesto, že prozatím nejsme svědky velkých mezinárodních ozbrojených střetů, můžeme očekávat menší vnitrostátní, případně lokální, konflikty. Jejich příčinou budou klimatické změny, které pozorujeme v JS. V tu chvíli, kdy životní situaci obyvatel ohrožují klimatické změny, je zcela běžná migrace větších skupin obyvatel. Ti migrují do oblastí, které prozatím či obecně nebyly zasaženy klimatickými změnami, a disponují půdou vhodnou k pěstování plodin a dostatečnými vodními zásobami. Takové oblasti jsou však často obývány jinými komunitami. Mezi migrujícími a místními obyvateli vznikají spory a křivdy a situace se vyostřuje. Nevyhnutelně tato migrace způsobí stres z nedostatku zdrojů v dříve relativně vzkvétajících oblastech a následují místní ozbrojené konflikty o to málo, co zbývá (Reuters 2019).

Právě klimatické změny, které zkracují a zároveň oddalují období dešťů v JS, kde 80 % rurálního obyvatelstva zažívá sucho či naopak záplavy, jsou hlavními obavami pro budoucí vnitřní stabilitu země. To potvrzuje i Alier Oka, v té době náměstek ministra pro místní zdroje a zavlažování a odborný asistent z Univerzity v Džubě. Tento problém se týká především pastevců, kteří jsou na pastvě a vodních zdrojích závislí. Jsou nuceni zvažovat přesuny svých stád do oblastí, které jsou často obsazeny farmáři. Podle Alieri Oka je to zcela běžné a tato migrace již probíhá. Běžné je i plenění dobytka pastevců farmáři či vyostření bojů mezi jednotlivými kmeny (Reuters 2019).

Dále se zhoršující situace pouze prohloubí celkový problém s dostupnou půdou a tyto dvě skupiny (pastevci a farmáři) se nevyhnutelně dostanou do otevřeného konfliktu, který vyústí nejen ve spor s lidskými oběťmi, ale pravděpodobně bude znamenat i sníženou produkci jak ze strany pastevců, tak ze strany farmářů. Samotný konflikt, tak může ještě více stresovat rurální obyvatelstvo JS a být zdrojem dalších konfliktů. Nehledě na to, že JS je zemí s velkým množstvím etnik, kmenů a subkmenů, což už samo o sobě znamená nervozitu mezi obyvateli. V případě konfliktu dvou tak významných skupin jako jsou farmáři a pastevci, je zcela jasnou příčinou lidská aktivita, konkrétně právě obdělávání půdy a pěstování rostlin na jedné straně a chov dobytka na straně druhé. Stejně podstatnou příčinou je zde množství dostupných zdrojů, které jsou v JS omezené stejně jako v kterékoliv jiné zemi. Do této rovnice však vstupuje i migrující obyvatelstvo, které může znamenat zásadní rozdíl při přerozdělování zdrojů mezi místními skupinami (pastevci a zemědělci), a tak ještě více umocnit napětí a vystupňovat až v ozbrojený konflikt.

4.1.1.4 Skleníkový efekt, proměna klimatu, zásoby vody a poškozování ozónové vrstvy

Výzkumníci z Edinburské univerzity zaznamenali velký nárůst hladiny metanu v atmosféře. Díky satelitním datům odhalili zdroj toho plynu. Tímto zdrojem jsou mokřady Sudd v JS, které se díky přivalovým vodám z východoafrických jezer (především z druhého největšího sladkovodního jezera Afriky, Viktoriina jezera) zvětšily. Zvýšené množství vody zvýšilo množství metanu v atmosféře a přispělo tak k celkovému obsahu škodlivého plynu v atmosféře. Tato data jsou podpořena leteckými a satelitními snímky. Metan stejně jako oxid uhličitý silně přispívá ke skleníkovému efektu a tento nárůst, přesto že se nezhoršuje vzestupně, se stal problémem, který vyžaduje okamžité řešení. Koncentrace plynu se zvýšila v roce 2007, následně v roce 2014 a stále roste s tím, že v roce 2019 dosáhla 1890 dílů na miliardu objemu atmosféry. Mezi další pravděpodobné zdroje znečištění ovzduší, mimo

zemní ložiska, samozřejmě patří i lidská činnost, tedy zemědělství a využívání fosilních paliv. Avšak, zemní ložiska jsou tím, co odborníky znepokojuje nejvíc, a i z tohoto důvodu se jejich pozornost soustředí na tropické oblasti. Rašeliniště a mokřady jsou prostředí, ve kterém se vyskytují půdní mikroby, které práce produkují velké množství metanu. Odborníci díky monitorování povrchové teploty země v oblasti JS zjistili, že čím je půda v oblasti vlhčí, tím se zvyšuje koncentrace mikrobů, a tak i metanu vypouštěného do atmosféry. Předmětem pozorování byly i řeky a jezera. Především Nil, do kterého přitéká velké množství vody z východoafrických jezer, je zdrojem přebytečné vody v problémových oblastech JS (BBC 2019).

Velká koncentrace skleníkových plynů v atmosféře urychluje skleníkový efekt, avšak plyny jako metan mohou přispívat i k narušování ozonové vrstvy. Ozonová vrstva je klíčová při dopadu škodlivého záření na povrch Země. V tu chvíli, kdy je ozonová vrstva narušena, nic nebrání škodlivému záření, a to následně může přispívat ke zhoršení životní úrovně obyvatel. Toto škodlivé záření může způsobit rakovinu kůže, a to je v zemi, která má problém i se základní zdravotnickou péčí a hygienickými návyky, jako je JS, opravdový problém. Mezi jednotlivci mohou vzniknout spory a konflikty o onu již tak těžko dosažitelnou zdravotnickou pomoc. Zvláště v zemi, která má silnou kulturu etnické příslušnosti. Etnické skupiny a kmeny se proti sobě mohou obrátit s vidinou toho, že pokud eliminují druhý konkurenční kmen, tak sami sobě zajistí lepší zdravotnickou péči a hygienické podmínky.

Druhým problémem vyplývajícím z velkého množství metanu v ovzduší je již zmíněný skleníkový efekt. Jde samozřejmě o problém globální úrovně, budeme-li se však soustředit na oblast JS a následky, které sebou může skleníkový efekt přinést, dojdeme k znepokojujícím závěrům. Skleníkový efekt má vliv na změny podnebí. Především na množství srážek, odpařování vody a směr proudění vzduchu. Pro vnitrozemský stát jako je JS jsou srážky důležitým zdrojem užitkové a často i pitné vody. Májí zásadní vliv i na zemědělství, především na kvalitu půdy či na ztráty půdy při vysychání. Skleníkový efekt může způsobit změny v proudění vzduchu, který přináší vodu odpařenou do ovzduší z velkých vodních ploch do vnitrozemských oblastí. Bez těchto srážek přijde sucho, které vyžene obyvatele z postižených oblastí. Ti budou migrovat do oblastí s řekami a jezery, tím zvýší koncentraci obyvatel v těchto oblastech a přelidnění daných oblastí nutně vyústí v konflikty či dokonce kmenové války.

Příčinou v tomto případě není lidská aktivita, protože proces, který probíhá v mokřadech Sudd je způsobem přítomností bakterií, které následně produkují methan. Naopak zde opět můžeme najít důkazy o důležitosti množství zdrojů, které mohou mít přímý vliv na

migraci obyvatel, následné střety skupin, které mohou mít za následek ozbrojené konflikty. Na množství dostupných zdrojů se váže i jejich přerozdělování. Je silně nepravděpodobné, že v případě, kdyby místní skupina obyvatel měla jisté množství zdrojů a byla nucena se rozhodnout, zda se rozdělí s migrující skupinou, že by dobrovolně odevzdala část životně důležitých zdrojů. Migrující skupina se následně uchýlí k násilí a vzniká konflikt.

4.1.2 Nigérie

4.1.2.1 Růst populace

Současné předpoklady mluví o ztrojnásobení subsaharské populace do roku 2100, což by pro region znamenalo vcelku 3 miliardy obyvatel. Nigérie, u které se předpokládá (studie Lancet), že se stane druhou nejlidnatější zemí světa se 791 miliony obyvatel, je jednou ze sedmi zemí, které se vzpírají současnému trendu poklesu populace. Tento předpoklad také znamená, že Nigérie bude mít v roce 2100 jednu z největších populací v produktivním věku, což může mít pozitivní dopady na nárůst HDP. Takto rychlý nárůst však zatíží infrastrukturu země a také její sociální struktury, a tak se nigerijská vláda snaží o zpomalení či zastavení rychlého populačního růstu. Rodiny už v současné době mají příliš mnoho dětí, kterým nejsou schopny zajistit potravu ani zdravotnickou péči, kterou potřebují (BBC 2020).

Roční populační nárůst v zemi je 2,53 %. Na jeden tisíc obyvatel tak připadá 34,19 porodů a úmrtnost je 8,7 na jeden tisíc obyvatel denně. Tento nepoměr je zřejmým důkazem, že se situace v zemi stále zhoršuje (The World Factbook 2022).

Jak již bylo zmíněno, takto rychlý populační růst zatíží infrastrukturu a sociální standardy, které jsou již v současnosti na minimu. Pravdou však zůstává, že budoucnost přinese Nigérii mladou populaci převážně v produktivním věku, což může mít pozitivní dopady na ekonomiku země. Stejně tak, ale zatíží zemi, co se týče pracovních příležitostí a také prostor pro život. Nigérie je rozvojovou zemí s velkým potenciálem, ale s rychlostí, s jakou stoupá jejich populační číslo, se nevyhnutelně dostane do stavu, kdy její zdroje nebudou stačit vlastní populaci. S tím samozřejmě přicházejí konflikty a stres, který způsobí napětí mezi obyvateli. Ti následně budou nuceni bojovat o základní zdroje a služby, o pracovní pozice, a dokonce o něco tak banálního jako je prostor k životu. Tento faktor tedy bude v budoucnu pravděpodobnou příčinou vnitrostátních konfliktů. Také může způsobit migraci obyvatel do sousedních zemí, což může vést i k násilí proti minoritním komunitám, které budou vznikat v sousedních zemích.

Jasnou příčinou konfliktu je zde tedy lidská aktivita, kterou rozumíme růst populace. S tou nutně souvisí dostupnost zdrojů a jejich přerozdělování mezi obyvateli. Přestože v budoucnu bude mít Nigérie značnou část populace v produktivním věku, zdroje jako potraviny, místo pro život a zaměstnání jsou omezené jak hranicemi země, tak faktory jako jsou množství obdělávatelné půdy, dostupné vody a v neposlední řadě i nabídkou práce.

4.1.2.2 Spotřeba energie a zdrojů, znečišťování vody, klimatické změny

Nigérie je známá svými bohatými ložisky ropy. Společnost Royal Dutch Shell, která v deltě Nilu produkuje 50 % veškeré ropy, čelí obvinění za znečišťování prostředí. V roce 2021 britský nejvyšší soud rozhodl, že tento dlouhotrvající problém může být souzen podle britského práva. Toto rozhodnutí se považuje za vítězství pětileté bitvy nigerijského obyvatelstva nad ropným gigantem. Čtyřiceti tisícová skupina obyvatel z nigerijské delty Nilu obvinila Shell ze znečišťování prostředí po dlouhé dekády. Těžba ropy a počínání společnosti obyvatelům negativně ovlivnilo životy. Společnost se brání, a říká, že by situace měla být souzena podle nigerijského práva. Na druhou stranu společnost nepopírá, že dochází k znečišťování životního prostředí, jehož vyčištění by, podle OSN, trvalo 30 let. Komunita žijící v deltě Nilu zvaná Ogale se živí převážně rybolovem a 40 různých případů znečištění místních vod od roku 1989 jim velmi znesnadňuje obživu. Vědci vyslaní OSN na místních vodách našli 8 centimetrovou vrstvu ropy plující na hladině. Voda je tak pro obyvatele nepoživatelná. Dalším problémem, který se pojí s bezohledným zacházením s ropou jsou požáry v místech, kde došlo k unikům ropy. Tyto oblasti pokrývají silné vrstvy popela a je téměř nemožné na nich cokoliv vypěstovat. V roce 2015 Shell přiznal vinu za dva případy znečištění a souhlasil s 55 miliardami liber, jako odškodněním pro komunitu Bobo, spolu s pomocí při úklidu oblasti. Místní zemědělci se však domnívají, že žádná finanční část nedokáže napravit škody způsobené za více jak 30 let (BBC 2021).

Pro komunitu Osaja je jedním ze zdrojů obživy krádež ropy z ropovodů a její následná rafinace. Primitivní rafinérie, které místní obyvatelé staví, jsou častou příčinou výbuchů, které si vyžadují lidské životy. Dalším následkem je znečišťování prostředí. Půda, voda, ale i ovzduší jsou touto nelegální aktivitou negativně ovlivňovány a na vině jsou podle místních obyvatel místní rafinérii ropných společností, které nenabízejí dostatečné množství pracovních pozic. Nigerijská vláda odhaduje, že za poslední rok byla ukradena ropa za více než 3 miliardy dolarů. S nelegální rafinací ropy často přichází i spalování za procesu vyprodukovaných plynů, což má fatální následky na ovzduší. Tento plyn by při profesionálním zpracování ropy byl znovu využit, avšak místní obyvatelé a jejich

primitivní rafinérii takového procesu nejsou schopni, a tak ho jednoduše pálí, přestože je to v rozporu se zákonem. Ovzduší je v oblasti tak znečištěno, že často není vidět na více jak 30 metrů a časté jsou i dýchací problémy (BBC 2022).

Znečišťování půdy, vody i ovzduší lze považovat za problém lokální i globální. Pokud se zaměříme jen na znečištění půdy a vody ropou a spalováním zemního plynu z nelegálních rafinérií, je zřejmé, že taková činnost silně ovlivňuje životy místního obyvatelstva. Pro rybáře a zemědělce to znamená ztrátu obživy a znečištění vody je nepřekonatelnou překážku pro celkovou populaci oblasti. Tyto skutečnosti mohou mít za následek zdravotní potíže obyvatel, kteří nemají dostatečné prostředky na ochranu sebe sama ani na zdravotní péči s tím spojenou. Výsledkem celé situace může být migrace velké části populace této oblasti. Ta bude pravděpodobně hledat nový prostor pro život s dostatečným množstvím všech životně potřebných zdrojů. Při takovém hledání zcela jistě narazí na místní komunity, které nebudou souhlasit s příchodem dalších obyvatel, protože by to pro ně mohlo znamenat ztrátu či snížení stavu jejich životně důležitých zdrojů. V případě zemědělců a rybářů je problematika ještě komplikovanější. Logicky se obyvatelé se zkušenostmi z těchto pracovních odvětví budou chtít jimi dále živit, a tak budou hledat místa, která jim takový způsob obživy dovolí. S tím nutně přichází další konflikt s místními a zavedenými komunitami, které jen těžko udělají dobrovolně prostor nově příchozím, kteří jim budou hrozit svojí konkurencí. Je tedy nutné předpokládat, že taková migrace nepřinese nic jiného než násilné konflikty mezi obyvateli.

Na vině je jistě lidská aktivita a je tedy možnou příčinou konfliktu. Důležitý a základní zdroj jako voda, které je nedostatek, a kvůli znečišťování vodních zdrojů v některých oblastech, není možné ani rovnoměrně distribuovat. Kvůli nenapravitelnému znečištění, které je přítomno v některých oblastech, je to zdroj vzácný a místní obyvatelstvo může mít v budoucnu tendenci migrovat do oblastí s lepším přístupem k vodě. To samé platí pro půdu a zemědělství.

4.1.2.3 Ozonová vrstva, zásoby vody, znehodnocování půdy

Nigérie je průmyslově rozvojovou zemí se 123 místy, kde běžně probíhá proces spalování zemního plynu, který prokazatelně produkuje skleníkové plyny. Země je tak jedním z největších producentů těchto škodlivých zátek vypouštěných do ovzduší, které prokazatelně poškozují i ozónovou vrstvu. Podle Světové banky (The World Bank) je Nigérie zodpovědná dokonce za jednu šestinu celosvětově spalovaných plynů. Právě tyto do ovzduší vypouštěné škodlivé látky mají na svědomí poškozování ozónové vrstvy. Dalším problémem, kterému země

čelí, a pojí se s globálními změnami, je zvyšování hladiny moří. Ty mají na svědomí poškozování zemědělské půdy a v Nigérii je tímto způsobem ohroženo 15 000 kilometrů čtverečních půdy kvůli rozvodněnému Nigeru. Zatímco eroze půdy ohrožuje dalších 300 kilometrů čtverečních půdy, dalších 7 000 kilometrů čtverečních ohrožuje samotná zvyšující se hladina moří. Pokud se takový scénář vyplní, vysídlení hrozí 2 až 3 milionům obyvatel žijících v oblasti Deltý Nigeru. Jen podél pobřeží na jihu země může být zasaženo až 110 vesnic jako jsou Port Harcourt (oblast o rozloze 70 kilometrů čtverečních), Warri, Okrika, Nichia, Abua, Bori, Bonny, Degema, Brass a Yenogua. Systém zásobování pitnou vodou je ohrožen v Lagos (bývalé hlavní město a v současnosti největší město Nigérie). Ten se zároveň obává zvýšení hladiny moře kvůli soli obsažené v mořské vodě. Sůl by měla velmi nepříznivý vliv na potencionální zemědělskou půdu. K tomu všemu se země potýká s velmi špatnou informovaností o tom, co je ozónová vrstva a globální oteplování. Obyvatelé nejsou v tomto ohledu dostatečně vzděláváni, a tak neznají souvislosti mezi spalováním zemního plynu, ztenčujících se ozónovou vrstvou a zdravotními riziky, které sebou tento fenomén přináší (Bl 2018).

Vysídlování způsobené zvyšující se hladinou moře, nedostatek pitné vody, přesolená půda nevhodná k pěstování plody a znečištěné ovzduší. Každý z těchto environmentálních faktorů může v budoucnu způsobit konflikt mezi místním obyvatelstvem. Zdrojem konfliktu u těchto faktorů může být jak lidská aktivita (viz. spalování zemního plynu), množství dostupných zdrojů (viz. dostupná půda, pitná voda a potraviny) a v neposlední řadě přerozdělování těchto omezených zdrojů. Na základě těchto skutečností existuje opravdu vysoká pravděpodobnost, že oblast Deltý Nigeru v budoucnu bude jedním z hlavních zdrojů ozbrojených konfliktů v Nigérii.

4.2 Komparativní analýza

4.2.1 Jižní Súdán

Na základě předložených důkazů v instrumentální případové studii je patrné, že přítomnost či nepřítomnost environmentálních faktorů a zároveň vliv tří skupin příčin se v zemích liší.

V případě JS lze předpokládat menší potenciál vzniku budoucích vnitrostátních ozbrojených konfliktů na území země. Země se stále vzpamatovává z 5 let trvající občanské války a růst populace je marginální. Na druhou stranu je zde nutno počítat s dostupností zdrojů a jejich přerozdělováním mezi populaci jako s možnými příčinami vnitrostátních konfliktů,

přičemž je na vině průměrný věk populace, kdy jedna polovina obyvatel (v produktivním věku) živí druhou polovinu obyvatel (v neproduktivním věku), což je dlouhodobě neudržitelný stav a za předpokladů doložených v předchozí části práce, že populace bude několik následujících let mládnout, jsou v tomto ohledu vnitrostátní konflikty velmi pravděpodobné.

Spotřeba energie a zdrojů jako environmentální faktor je v zemi sice přítomen, ale nepůsobí přímo na populaci země. Zároveň se nejedná o faktor, který by způsoboval střet obyvatel založený na množství toto zdroje (ropy) a jeho následné přerozdělování. Přítomnost ropy jako spotřebního zdroje může způsobit mezistátní konflikt a ten následně může působit na místní obyvatelstvo. Nejde tedy o přímý vliv faktoru na vnitrostátní ozbrojené konflikty a potenciál jich vzniku.

Klimatické změny na území JS jsou převážně způsobeny přírodními procesy, a tak se nedá mluvit o lidské aktivitě jako o příčině konfliktu v případě klimatických změn. Avšak dostupnost zdrojů a jejich přerozdělování s klimatem úzce souvisí, lze tedy předpokládat potenciál vzniku vnitrostátních ozbrojených konfliktů. Omezení životně důležitých zdrojů zapříčiněno poškozováním ozonové vrstvy a také proměnou klimatu jsou potenciálními je potenciální příčinou konfliktu mezi obyvateli. Pokud se nepovede obyvatelům zajistit dostatečné množství takových zdrojů nelze ani předpokládat že jich bude dostatek na dělení mezi komunitami a obyvateli.

Zemědělská půda rovněž není v největší míře poškozována lidskou aktivitou. Znovu však může způsobit nedostatek zdrojů, a tak vyvolat konflikt. Na příkladu konfliktu zemědělci versus pastevci lze pozorovat problematiku přerozdělování zdrojů jako příčinu konfliktu, a to již v současnosti. Vezmeme-li v potaz i ostatní proměnné, můžeme předpokládat, že se situace bude jen vyostřovat a tímto faktorem ovlivněné konflikty v budoucnu častější.

Jako většina předchozích faktorů převážně nejsou zásoby vody ovlivněny převážně lidskou aktivitou, tudíž lidská aktivita není spojená se zásobami vody potenciální příčinou konfliktů. Její nedostatek však konflikty v budoucnu může vyvolat. Zde je nejpravděpodobnější případ migrace obyvatel a následný střet s místním obyvatelstvem. Příčinou může být i přerozdělování zdrojů, tedy vody. Takových konfliktů bude v budoucnu přibývat a na vině jsou opět klimatické změny, které jsou ovšem způsobeny globálními aspekty, tedy ne nutně a výlučně lidskou aktivitou v JS.

4.2.2 Nigérie

V případě Nigérie je situace zcela odlišná. Na základě důkazů předložených instrumentální případovou studií je zřejmé, že každý z uvedených a zkoumaných environmentálních případů může být zdrojem konfliktu. U každého ovlivňujícího faktoru jsou přítomny i všechny 3 skupiny příčin budoucích vnitrostátních ozbrojených konfliktů na území země.

Tabulka 10: výsledky instrumentální případové studie a komparativní analýzy.

	Jižní Súdán			Nigérie		
	Lidská aktivita	Dostupnost zdrojů	Přerozdělování zdrojů	Lidská aktivita	Dostupnost zdrojů	Přerozdělování zdrojů
Růst populace	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Spotřeba energie a zdrojů	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	Ano
Klimatické změny	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Poškození ozónové vrstvy	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Ztráta zemědělské půdy	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Zásoby vody	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano

Závěr

Závěrem této práce a tedy i odpovědí na jednu z výzkumných otázek *Která ze zkoumaných zemí má větší potenciál vnitrostátního ozbrojeného konfliktu na základě zkoumaných environmentálních faktorů?* je, že na základě předložených argumentů (přítomných environmentálních faktorů a příčin vzniku konfliktů) má Nigérie větší potenciál vzniku vnitrostátních ozbrojených konfliktů. Toto tvrzení je založeno na faktu, že v Nigérii a nigerijské společnosti bylo nalezeno všech šest environmentálních faktorů spolu s pozitivním vlivem tří hlavních příčin. Opakem je situace v Jižním Súdánu, která u některých environmentálních faktorů postrádá přítomnost právě příčin vnitrostátních ozbrojených konfliktů.

V obou zemích je přítomno šest environmentálních faktorů a to: (1) růst populace, (2) spotřeba energie a zdrojů, (3) klimatické změny, (4) poškozování ozónové vrstvy, (5) ztráta zemědělské půdy a (6) pokles zásob vody. Tento fakt je odpovědí na další výzkumnou otázku a to: *Které environmentální faktory ovlivňují ozbrojené vnitrostátní konflikty ve zkoumaných zemích?* Zbylé tři environmentální faktory (1. odlesňování, 2. poškozování zásob ryb a 3. biodiverzita) byli z výběru vyřazeny na základě argumentů, které autorka uvedla již dříve. Tyto faktory a jejich vliv nejsou dostatečně nepřítomny ani v jedné zemi či, v případě zásob ryb, pouze v Nigérii. Pro tuto bakalářskou práci však díky marginálnímu množství vlivu postrádají relevanci.

V případě výzkumné otázky *Jakým způsobem tyto environmentální faktory ovlivní budoucí vývoj konfliktů ve zkoumaných zemích?* je odpovědí instrumentální případová studie, která nastiňuje budoucí vývoj v Nigérii a Jižním Súdánu. Dle současného stavu a na základě v zemích přítomných faktorů a příčin konfliktů (1. lidská aktivita, 2. dostupnost zdrojů a 3. přerозdělování zdrojů), lze předpokládat i budoucí vývoj situace v zemích. V případě Jižního Súdánu je zřejmé, že situace je a bude v zemi i díky relativně nízkému počtu obyvatel relativně stabilní a konflikty nebudou tak časté. Opačným případem je Nigérii, která již v současnosti bojuje s příliš rychle rostoucí populací, u které předpokládáme, na základě teorie Homera-Dixona, boj o životně důležité zdroje a prostor pro život. Lze tak předpokládat, že vnitrostátní ozbrojené konflikty v Nigérii budou do budoucna častější a ovlivní větší počet obyvatel. Z důkazů předložených v případové instrumentální studii a následně i v komparativní analýze je také zřejmé, že hlavním činitelem v problematice vnitrostátních konfliktů je populace sama. Přesně řečeno její stav. V tu chvíli, kdy obyvatelstvo bojuje s kapacitou země (s vyčerpáváním zdrojů) nutě vzniká stres mezi jednotlivými obyvateli, který je počátkem konfliktů.

Odpovědí na výzkumnou otázku *“Liší se vliv jednotlivých environmentálních faktorů na ozbrojené vnitrostátní konflikty ve zkoumaných zemích?”* je komparativní analýza založená na výsledcích instrumentální případové studie. Ta ukázala, že jednotlivé faktory, a především na nich závislé příčiny konfliktů, mají odlišný vliv na vznik budoucích vnitrostátních ozbrojených konfliktů. Tento fakt je lépe pozorovatelný na případu Jižního Súdánu, kdy i přes přítomnost šesti environmentálních faktorů není vždy u každého faktoru přítomna každá ze tří příčin konfliktů. Právě nepřítomnost některé z příčin konfliktů snižuje pravděpodobnost vzniku vnitrostátního ozbrojeného konfliktu.

Tento výzkum byl limitován dostupností dat, které byly potřebné pro aktualizaci teoretické části. Data, se kterými pracoval Homer-Dixon, pochází z roku 1993, autorka se proto rozhodla zakomponovat do teoretické části i nejposlednější data vypovídající o současném stavu dané problematiky. Dostupná data jsou ovšem nejednotná a často zveřejňována pouze jednou za několik let. I z toho důvodu bylo nutné provést bazální výpočty, které jistým způsobem imitují budoucí vývoj situace a to do roku 2025, na který se Homer-Dixon ve své teorii odkazuje.

Pro budoucí zkoumání v této práci nastíněné problematiky, by bylo vhodné se zaměřit na každý ze zkoumaných environmentálních faktorů jednotlivě. Tedy v každé zkoumané zemi nejprve definovat přítomné faktory, následně nashromáždit data o každém z nich a jejich vlivech a následně u každého jednotlivého faktoru provést diskurzivní analýzu. Až s výsledky všech diskurzivních analýz by mělo dojít ke zpracování získaných dat v každé zkoumané zemi a následné komparaci případů.

Literatura a prameny

Literatura

- Angell, James K. 2006. *Changes in the 300-mb North Circumpolar Vortex, 1963–2001*. Journal of climate. Volume 19, Issue 12. Dostupné zde: https://journals.ametsoc.org/view/journals/clim/19/12/jcli3778.1.xml?tab_body=fulltext-display (15. 5. 2022)
- Beihami, Hussein. Meifa, Fahrrad. 2014. “*The effects of decolonization in Africa*” World Scientific News. Volume 3. Str.: 16 - 21,
- Bl. Ogunniran, 2018. “*Ozone Layer Depletion and Climate Change in Nigeria - Problems and Prospects: A Review*”. Ladoké Akintola University of Technology, Nigeria.
- Campbell, John. Harwood, Asch. 2018. “*Boko Haram’s Deadly Impact*” Council on Foreign Relations.
- Estoque. Ronald C., Ooba. Makoto, Avitabile. Vvalerio, et al. 2019. “*The future of Southeast Asia’s forests*”. Nature communications.
- Falola, Toyin. Heaton, Matthew M. 2008. *A history of Nigeria*. Cambridge University Press
- FAO, 1993. “*The state of food and agriculture*”. Řím: David Lubin Memorial Library
- Gleditsch, N. Petter. Urdal, Henrik. 2002. “*Ecoviolence? Links Between Population Growth, Environmental Scarcity and Violent Conflict in Thomas Homer-Dixon’s Work*” Journal of International Affairs. Volume 56, Issue. 1, Face of the State: Population, Politics and Stability. Dostupné zde:
- Homer-Dixon, Thomas F. 1993. *Environmental scarcity and global security*. New York: Foreign Policy Association
- Johnson, Hilde F. 2016. *South Sudan: The Untold Story from Independence to Civil War*
- Maiangwa, Benjamin. Agbiboa, Daniel. 2014. “*WHY BOKO HARAM KIDNAPS WOMEN AND YOUNG GIRLS IN NORTH-EASTERN NIGERIA*” Researchgate.
- Richardson, Tom. 2011. *Pastoral Violence in Jonglei*. ICE Case Study. Number 274.
- Ritchie, Hana. Roser, Max. 2018. *Ozone Layer*. Our World In Data.
- Ritchie, Hana. Roser, Max. Rosado, Pablo. 2015. “*Water use and stress*”. Our World In Data.
- Ritchie, Hana. Roser, Max. Rosado, Pablo. 2020. “*CO₂ and Greenhouse Gas Emissions*”. Our World In Data.

- Russell. Martin, 2020. *“Forests in south-east Asia Can they be saved?”* European Parliamentary Research Service.
- Sylwester, K. 2005. *Decolonization and economic growth: The case of Africa*. Journal of economic development. Volume 30, Number 2.
- Walker, Andrew. 2012. *“What is Boko Haram?”* Washington, DC: US Institute of Peace. Vydání 17.
- Wasinger, Camile E. 2015. *“Peace Be Dammed? Water Power and Water Politics in the Tigris-Euphrates Basin”* Bowdoin College: Honors projects
- World Resources Institute et al., 1992. *“World Resources 1992. 93”*. New York, Oxford University Press.
- Zambakari, Christopher. 2013. *“Post-Referendum South Sudan: Political Violence, New Sudan, and Democratic Nation-Building”* Georgetown Public Policy Review

Prameny

- BBC, 2013. “*South Sudan restarts oil production*” Dostupné zde: <https://www.bbc.com/news/world-africa-22053302> (25. 5. 2022)
- BBC, 2019. “*Climate change: Methane pulse detected from South Sudan wetlands*” Dostupné zde: <https://www.bbc.com/news/science-environment-50708544> (25. 5. 2022)
- BBC, 2020. “*Seven countries with big (and small) population problems*” Dostupné zde: <https://www.bbc.com/news/world-53424726> (25. 5. 2022)
- BBC, 2020. “*Shell in Nigeria: Polluted communities 'can sue in English courts'*” Dostupné zde: <https://www.bbc.com/news/world-africa-56041189> (25. 5. 2022)
- Reuters, 2018. “*South Sudan and Sudan agree to repair damaged oil infrastructure*” Dostupné zde: <https://www.reuters.com/article/us-southsudan-oil-idUSKCN1J32EE> (25. 6. 2022)
- Reuters, 2018. “*Study estimates 190,000 people killed in South Sudan's civil war*” Dostupné zde: <https://www.reuters.com/article/us-southsudan-unrest-toll/study-estimates-190000-people-killed-in-south-sudans-civil-war-idUSKCN1M626R> (25. 5. 2022)
- Reuters, 2019. “*From Yemen to South Sudan, climate and water stress seen worsening conflict*” Dostupné zde: <https://www.reuters.com/article/us-climatechange-conflict-water-idUSKCN1VI2G4> (25. 5. 2022)
- Reuters, 2021. “*Ten years on, South Sudan's leaders say peace is way forward*” Dostupné zde: <https://www.reuters.com/world/africa/independence-day-south-sudans-kiir-pledges-no-more-war-pope-says-will-visit-2021-07-09/> (25. 5. 2022)
- Reuters, 2021. “*South Sudan's Machar says 'peace spoilers' backed his removal as party leader*” Dostupné zde: <https://www.reuters.com/world/africa/south-sudans-machar-says-peace-spoilers-backed-his-removal-party-leader-2021-08-05/> (25. 5. 2022)
- The World Bank, 2022. “*Agricultural land (%)*”. Dostupné zde: <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.AGRI.ZS?end=2018&start=1990> (15.5.2022)
- The World Bank, 2022. “*Electric power consumption(kWh per capita)*”. Dostupné zde: <https://data.worldbank.org/indicator/EG.USE.ELEC.KH.PC> (15. 5. 2022)
- The World Bank, 2022. “*Forest area (% of land area) - Latin America & Caribbean*”. Dostupné zde: <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.FRST.ZS?locations=ZJ> (25. 6. 2022)
- The World Bank, 2022. “*Forest area (% of land area)*”. Dostupné zde: <https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.FRST.ZS?end=2020&start=1990&view=chart> (15. 5. 2022)

- The World Bank, 2022. “*Population, total*”. Dostupné zde: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2020&start=1990> (15. 5. 2022)
- The World Bank, 2022. “*Total fisheries production (metric tons)*”. Dostupné zde: <https://data.worldbank.org/indicator/ER.FSH.PROD.MT?end=2018&start=1990> (15. 5. 2022)
- The World Bank, 2022. “*Total greenhouse gas emission (kt of CO2 equivalent)*” Dostupné zde: <https://data.worldbank.org/indicator/EN.ATM.GHGT.KT.CE?end=2018&start=1990> (15.5.2022)
- The World Data, 2022. “*Population growth (annual %) - South Sudan*” Dostupné zde: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.GROW?end=2020&locations=SS&start=2011> (25. 5. 2022)
- The World Factbook. 2022. “*Nigeria*” Dostupné zde: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/nigeria/#geography> (25. 5. 2022)
- The World Factbook. 2022. “*South Sudan*” Dostupné zde: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/south-sudan/#geography> (25. 5. 2022)
- UCDP. 2022. “*Armed conflict by region, 1941-2021*” Dostupné zde: https://ucdp.uu.se/downloads/charts/graphs/png_22/armedconf_by_region.png (25. 6. 2022)